

Künye



İslam Toplumu Millî Görüş
İrşad Başkanlığı

Boschstraße 61-65
D-50171 Kerpen
T +49 2237 656-0
F +49 2237 656-555
www.igmg.org | irsad@igmg.org

Yayıncı

IGMG - Islamische Gemeinschaft Millî Görüş e. V.
Amtsgericht Köln, VR 17018

Yönetim

Kemal Ergün, Genel Başkan
Oğuz Üçüncü, Genel Sekreter
Hakkı Çiftçi, Genel Başkan Yardımcısı

Redaksiyon

M. Hulusi Ünye
Dr. Gönül Ar Çakır
Mustafa Ayar

Tasarım, Dizgi ve Baskı

99names communication GmbH

Yayımlanan makale ve fikir yazılarının sorumlulukları yazarlarına aittir.
Die in dem Buch veröffentlichten Meinungen binden die Autoren, nicht die IGMG.

İçindekiler

Önsöz	sayfa 1
1. Âlemin Dengesi	sayfa 3
2. Ramazan Ayı ve Dengeli Bir Yaşam	sayfa 5
3. İsrâf	sayfa 7
4. İmanın Ölçeği: Namaz	sayfa 11
5. Hac, Mahşerin Provasıdır	sayfa 13
6. Takva Sahibi İçin Bir Vesile: Kurban	sayfa 15
7. İslam'ın Köprüsü: Zekât	sayfa 17
8. Akıllı Mümin Öfkelenişinde Sabırla Arkadaş Olur	sayfa 20
9. Güzel Ahlakı Meleke Hâline Getirmek	sayfa 23
10. Şükür: Ebedî Esenliğin Anahtarı	sayfa 26
11. Toplumsal dengenin gereği: Komşuluk	sayfa 28
12. Sağlık Bilinci	sayfa 30
13. Vahiy Gözüyle İlim	sayfa 34
14. Su Hayattır	sayfa 36
15. Din Sadece İnanmak Değil; İnanmak ve Uygulamaktır	sayfa 39
16. Tüketerek Tükendiğimizizin Farkında Mıyız?	sayfa 42
17. Konuşmada Üslup	sayfa 45
18. Hatada Israr Etmemek ve Tövbeye Sarılmak	sayfa 48
19. Sabredenlere Müjde!	sayfa 51
20. Medyen	sayfa 53
21. Müslüman Rabb'ine, Kendine ve Ailesine Karşı Sorumludur	sayfa 56
22. İslam'da Ailenin Korunması	sayfa 61
23. İlk Koruyucu Anne: Hz. Âsiye (r.a.)	sayfa 64
24. Kur'ân-ı Kerîm'de Ebeveyn-Çocuk İlişkisi	sayfa 67
25. İyilikte ve Takvada Örnek ve Önder Olmak	sayfa 70
26. Müslüman İki Dünyalı Yaşar	sayfa 72
27. Peygamber Sevgisi	sayfa 74
28. Adap Örneği Peygamberimiz	sayfa 77
29. Eğlencede Ölçü	sayfa 79
30. Bayramda Mutluluk	sayfa 82

Önsöz

On bir ayın sultanı olan Ramazan ayı, Müslümanlar için son derece önemli, mukaddes, mübarek ve manevi bir ziyafet sofrasıdır. Ramazan ayı, Kur'an ve farz olan oruç ibadetinin eda edildiği ve bin aydan daha hayırlı olduğu Kur'an'da bildirilen Kadir Gecesi ayıdır.

Bunu ifade buyuran Rabbimiz, Kur'ân-ı Kerîm'de Ramazan ayı hakkında şöyle buyurmuştur: *“Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyle ise sizden Ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun. Kim o anda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) başka günlerde kaza etsin. Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, sayıyı tamamlamanız ve size doğru yolu göstermesine karşılık, Allah'ı tazim etmeniz, şükretmeniz içindir.”* (Bakara suresi, 2:185) Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de Ramazan ayı hakkında, *“Evveli rahmet, ortası mağfiret, sonu ise cehennemden azat olmaktır.”* (Aliyy'ül-Karî, Şerhu'l Mişkat, 398) buyurmuştur.

Ayet ve hadîs-i şerifte de görüldüğü gibi, Ramazan ayı Kur'an'ın kendisinde inmiş olması sebebiyle, Kur'an ayıdır; farz olan orucun bu ayda tutulduğu için oruç ayıdır, rahmet, bağışlanma ve cehennemden azat olma ayıdır. Dolayısı ile manevi arınma, aklanma ve paklanma mevsimidir. Bundan dolayı da bu ay içinde diğer aylara nisbetle daha fazla Kur'an okuyacağız, daha fazla namaz kılacağız, daha fazla hayır ve hasenatta bulunacağız. Bir bakıma bu ay, Müslümanın kendisiyle yüzleştiği, mali ve bedenî ibadetlerinin yeniden gözden geçirdiği Allah'ın özel hediyesidir.

Ramazan ayından beklenen manevi kazanımların tam olarak elde edilmesi için ilk defa geçen senenin Ramazan ayında çıkarmaya muvaffak olduğumuz Ramazan Risalesi'nin ikincisini bu Ramazan ayında da cemaatımıza takdim etmeyi uygun bulduk. 2012 senesinde *“Şüphesiz azığın en hayırlısı takvadır.”* (Bakara suresi, 2: 197) ayetinden hareketle *“Takva”* teması ile yayınladık. Ramazan Risalemizle bu sene *“Böylece biz sizin, insanlara karşı şahit olmanız, peygamberin de size şahit olmanız için, sizi, orta yolu tutan bir ümmet kıldık...”* (Bakara suresi, 2:43)

ayetinden yola çıkarak, “Denge ve Ölçü” konusunu esas aldık. Bu çerçevede İslam ümmetinin; orta yolu tutan, aşırılıklardan kaçan, adaletli, ifrat ve tefrite düşmeyen vasıflara sahip olması gerektiğini vurgulamak istedik. Bununla da belli bir konu bütünlüğü içerisinde teşkilatlarımızın kürsü ve minberlerinde konu ve söz birliğini sağlamak ve cemaatimizin manevi eğitiminde, ramazan ayı imkânını fırsata dönüştürmeyi hedefliyoruz.

Böyle bir konuyu seçerken, ifrat ve tefritten uzak ve tam bir itidal dini olan İslam’ın bu yönünün vurgulanması ve cemaatimizi hayatlarının her alanında dengeli olmaya davet etmeyi amaçladık. Geldiğimiz noktada insanlık, hayatın bütün alanlarında ölçsüzlüğü ölçü gibi gördüğünden, ister istemez Müslümanlar da elbette etkilenmektedirler. Yemeden içmeye, sanattan siyasete, kültüre, seyahate ve hatta ibadete kadar daha nice alanlarda aşırılıklar olağan karşılanmaya başlanmıştır.

Allah (c.c.), insan hayatının idamesine vesile olan nimetleri insanın hizmetine tahsis etmiştir. İnsan, bu nimetlerden faydalanırken fitrat ve dengeyi bozmadan istifade etmeyi bilmelidir. “(Resûlüm!) Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmış ise ona çevir...” (Rûm sure-si, 30:30) ayetinde haber verilen fitrat dengesine dikkat etmek gerekir. Aksi davranış, dengeyi sarsmak ve aşırılık olur ki, bunun da İslam’da yeri yoktur. Müslümanların temel görevi, konulmuş olan her alandaki ölçü ve dengeye riayet etmek ve aşırılıklara asla teşebbüs etmemektir.

Teşkilatımıza bağlı cemaatler olarak, bütün bölgelerimizde ve camilerimizde tüm aşırılıklardan uzaklaşarak, bu Ramazan ayını, imanı tecdit ve teyit, ibadetlere daha bir dikkat ve bütün hata ve kusurlardan pişman olma hamlesi olarak değerlendirelim. Hazırladığımız ve insanımızın istifadesine sunduğumuz Ramazan Risalemiz, bu anlamda bir misyon ifa ederse kendimizi bahtiyar sayacağız. Gayret bizden, tevfik yüce Allah’tandır.

Celil Yalınkılıç
IGMG İrşad Başkanı

1. Âlemin Dengesi

Alem, “bütün cihan”, “kâinat”, “dünya”, “her şey”, “cemaat”, “halk”, “cemiyet” ve “dehir” anlamlarına gelir. Ayrıca Allah’ın dışında ki her şeye âlem denir ki, onları yaratan Allah’ın varlığına bir işaret, belge ve alamet oldukları içindir. Bir başka açıdan âlem, semalarda ve yeryüzünde binlercesi var olan mevcudattır. Gökyüzündeki yıldızlar, gezegenler, yeryüzünde hayvanlar ve bitkiler hep başlı başına birer âlemdir. İnsanın da kendisi bir âlem sayılmıştır.

Allah (c.c.), âlemi yaratırken tam bir denge içinde yaratmıştır. Kur’ân-ı Kerîm, birçok sure ve ayetlerinde buna işaret buyurmuştur: *“Göğü Allah yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu. Sakın dengeyi bozmayın.”* (Furkân suresi, 55:7-8) *“Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik.”* (Hadîd suresi, 57:25) *“Ey kavim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. İnsanların eşyalarını (mallarını ve haklarını) eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.”* (Hûd suresi, 11:85)

Anlaşıldığı üzere ayetler, başta gökyüzünde olmak üzere yaratılan her şeyde tam bir dengenin ve muvazenenin varlığına, Allah’ın göndermiş olduğu kitapların dengeleri kurmak için gönderildiğine ve toplumdaki dengenin korunması için adaletin bir denge olduğuna işaret etmektedirler. Adalet ise, denk ve dengeli düşünmek, ölçülü ve dengeli hareket etmek demektir. Adalet, fertte ve toplumda dirlik ve düzenlilik, hakkaniyet ve eşitlik ilkelerine uygun yaşamayı sağlayan ahlaki erdemdir. Adalet, hareket ve hükümde doğru olmak, hakka göre hüküm vermek, eşit olmak, eşit kılmak gibi manaları içerir. (Âsım Efendi, Kâmus, III/1130) Ölçeğe ve terazîye de adalet denir. Adalet, Kur’ân-ı Kerîm’in diğer bazı ayetlerinde ve hadîs-i şeriflerde sözlük anlamında olduğu gibi, çoğunlukla düzen, denge, denklik, eşitlik, gerçeğe uygun hükmetme, doğru yolu izleme, takvaya yönelme, dürüstlük, tarafsızlık gibi manalarda da kullanılmıştır. Örneğin, *“O Allah ki seni yarattı, seni düzgün ve dengeli kılıp, ölçülü bir biçim verdi.”* (İnfitâr suresi, 82:8) ayetinde insanın fiziki yapısındaki uyumlu, ahenkli ve düzenli görünüm, adalet kavramıyla da ifade edilmiştir.

Toplumda dengenin kurulması için dosdoğru olmak, nefsin arzularına uymamak ve gerçek manada inanmak, dengelerin temeli olan adaletli davranmakla mümkün olabilir. Yüce yaratıcımız, peygamberi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)’den de bunu istemiştir. Ayet bunu ne güzel anlatıyor: *“İşte onun için sen (tevhide) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: ‘Ben Allah’ın indirdiği Kitab’a inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum.”* (şr suresi, 42:15) Dolayısıyla dengeli ve ahenkli bir kemale ulaşmak, gelişigüzel istek ve telkinlerden etkilenmemek, istikrarlı bir doğruluk, adalet ve ahlak kanununa itaatle gerçekleşir.

Kur’ân-ı Kerîm’de geçen “vasat mmet” olma kavramı, adaletle yönetilen bir toplumu anlatmaktadır. *“İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resln de size şahit olması için sizi mutedil bir millet kıldık.”* (Bakara suresi, 2:143) ayetinde olduğu gibi. İşlam temelde, sosyal bünyede aşırılıklardan uzak kalmayı, dengeli ve uyumlu bir hayat tarzını öngörmektedir.

Adalet yle bir denge unsurudur ki, onun olduğu bir toplumda çalışanlarla işverenler, üretenlerle tüketenler, alanlarla satanlar, yönetenlerle yönetilenler, mahkmlarla hkimler, öğretmenlerle öğrenenler arasında tam bir ahenk bulunur. Bunlar arasında ahenk olmazsa o toplumda sosyal, ekonomik, politik ve ailevi sıkıntılar oluşur. Aslında adalet, sadece hukukla alakalı bir kavram değildir. Hak ve adalet bilinci, insanın bütün iradi fonksiyonlarına sinmiş bir ölçü olmalıdır. Ancak bu sayede denge ve adalet sağlanabilir. Bugün ise, toplumda durum böyle değildir. Denge, toplumda bozulursa, insana hizmet için yaratılan diğer her Şeyde de bozular. Heyhat ki, Allah’ın bir denge ve muvazene verdiği dünya, geldiğimiz noktada o dengeyi muhafaza etmekten uzak kalmıştır. İnsanlık için kurtuluş bu denge btnliğn yeniden kurmakla mümkün olacaktır.

M. Hulusi nye

2. Ramazan Ayı ve Dengeli Bir Yaşam

Elbette ki Ramazan ayı, ihsanı bol, içinde bin aydan daha hayırlı olan bir geceyi barındıran rahmet ayıdır. Oruç günü, sabah sahurı ile başlayıp, beraberce yenilen iftar yemeği ile nihayete ermektedir.

İslami hayat tarzının merkezî unsurlarından biri, her türlü aşırılıktan uzak dengeli bir yaşam sürmektir. Özellikle Ramazan ayı insana, hayata dair bakış açısını değerlendirme ve duruşunu gözden geçirme imkânı sunar. Aynı şekilde Allah'a karşı sorumluluğumuzu ve Allah ile ilişkimizi akıl süzgecinden geçirme fırsatı verir. Bunun yanı sıra insanlara karşı olan sorumluluğumuz ve ilişkimizi de muhasebe etme fırsatı sağlar. Oruç kulun zühdünü ve tefekkürünü çoğaltır. İnsana süfli işlerden bir müddet uzak kalma ile kendine dönme fırsatı sunar. İslam insanı böylesi "zor" bir metod ile kendini muhasebeye davet eder. Böylelikle insan hayatındaki dengesiz, ölçüsüz taraflarını fark edip kendine çeki düzen verir.

Maalesef günümüzde birçok kişi, orucun gerçek mahiyeti hakkındaki bilgiyi gözardı etmektedir. Çoğunlukla oruçtan anlaşılan gıdadan ve cinsel ilişkiden uzak durmaktır. Böyle bir oruç anlayışı sadece muvazenesizlik ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda orucun, oruç tutanın üzerindeki etkisini de en aza indirgemektedir. Oruç, ilk anda görüldüğünden çok daha kapsamlı bir ibadettir. İnsanın dilini de kapsam alanına almalıdır. Örneğin kişinin iş arkadaşları hakkında gıybet etmemesini sağlamalı, insanın dili ile işlediği hayırları artırmalı, başkalarına güzel sözler söyleyip onları mutlu etmelidir.

Aynısı gözlerimiz içinde geçerlidir. Günlük yaşamın kaçta kaçını televizyonun, yahut bilgisayarın önünde harcamaktayız ve zamanımızı lüzümsüz bilgiler ile tüketmekteyiz? Bu kayıp zamanlarımızı tekrar gözden geçirip, ailemize fazla vakit ayırarak yahut başka faydalı işler yaparak değerlendirmeliyiz. Orucun kendiliğinden etki ettiği faydaların sayısını çoğaltmak mümkün.

Bu örnekler sayesinde, orucun anlam olarak yemek ve cinsel ilişkiden uzak durma manasında olmadığı, diğer güzel ahlaki alışkanlıklarımızı ve davranışlarımızı devam ettirmenin ötesinde bir değer taşıdığıdır.

İslam ümmeti, Kur'ân-ı Kerîm'de her türlü aşırılıktan uzak duran, vasat ümmet olarak sıfatlandırılmaktadır. (Bakara suresi, 2:143) Böylece insan Ramazan ayında, kendisini hesaba çekerek, Ramazan haricindeki günlük hayatını nasıl tükettiğini, hızlı gelişen dünyada Allah'a ve kendine yeterince zaman ayırıp ayırmadığını yargılama imkânı bulmaktadır.

Böylelikle dünya ile ahiret arasında bir denge bağlantısı kurabilir, hem de insanın kendi nefesine ve beraber yaşadığı insanlara karşı taşıdığı sorumluluğun farkına varması sağlanabilir. Oruç ibadetinin anlamı ve hedefine dair Kur'an ayetlerine göz attığımızda (Bakara suresi, 2:183), insanın kemal mertebesine erişebilmesi için sorumluluk (takva) aşamalarını bir bir kat etmesi lazımdır. Böylece birey, Ramazan ayının bu bağlamda sunduğu koşullardan ve şartlardan mutlaka en üst seviyede faydalanmalıdır.

Mehmet Genç

3. İsrâf

İsrâf, gerçek, meşru ve makul olanın dışına çıkma, itidalden sapma anlamında bir kavramdır. İnsanın sahip olduğu nimetleri gereksiz ve aşırı tüketmesi anlamında da tarif edilmiştir. Sözlükte, “haddi aşma”, “hata”, “cehalet” ve “gaflet” gibi anlamlara gelen “seref” kökünden türetilmiş olan israf, genel olarak yukarıdaki anlamlara da uygun olarak inanç, söz ve davranışta dinin, akıl veya örfün uygun gördüğü ölçülerin dışına çıkmayı, özellikle mal veya imkânları meşru olmayan amaçlar için saçıp savurmayı ifade eder. İsrâfçı kişiye müsrif denir. İmam Gazzâlî’nin tarifine göre, “dinin, âdetlerin ve insanlığın gerekli kıldığı yerlere gerekli gördüğü ölçüde harcamak cömertlik, bu ölçülerin altına düşmek cimrilik, bunların üstünde harcamada bulunmak ise israftır.” (Gazzâlî, İhyâ-u Ulûm’id-Dîn, c. 3, s. 259-260)

İsrâf konusu Kur’ân-ı Kerîm’de özellikle zikredilen bir konudur. Kur’ân-ı Kerîm’de israf dört farklı yerde ve anlamda kullanılır. Bazı ayetlerde israf, şirk, küfür, zulüm gibi terimlerle tevhid inancından sapmak, dinî konularda gerçeğe aykırı iddialar ileri sürmek; İslâm’ı inkâr etmek ve Müslümanlara karşı kibirli, alaycı, kaba, saldırgan olmayı ve yıkıcı davranışlar sergilemeyi ifade eder (A’râf suresi, 7:81; Yûnus suresi, 10:83; Şuarâ suresi, 26:151-152; Yâsîn suresi, 36:19).

İsrâf, Kur’ân-ı Kerîm’de “bir kimsenin isyankârlığa sarak tamamen günahlara dalmak suretiyle kendisine kötülük etmesi” (Zümer suresi, 39:53) anlamında da kullanılmıştır. Kur’ân’ımızda helal kılınmış güzel nimetlerin haram sayılması veya suçsuz bir insanın haksız yere öldürülmesi gibi dinî hükümlere muhalefet ve tecavüz anlamında da yine israf kelimesi geçmektedir (En’âm suresi, 6:141; A’râf suresi, 7:8; İsrâ suresi, 17:33). Diğer bir kısım ayetlerde ise insanın sahip veya sorumlusu olduğu mal ve olanakları gereksiz ve faydasız yere harcamasına da israf tabiri kullanılır ki, israf deyince akla ilk gelen de budur (Nisâ suresi, 4:6; Furkân suresi, 25:67).

İsrafın lüzumsuz harcamalarla alakalı olarak dile getirildiğini ifade eden birçok hadis-i şerif de mevcuttur. (Mu'cemu'l Müfehres Li-Elfaz-ı'l Hadis-i'n-Nebevi, c. 2, s. 454-455) Misalen Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bütün hayatını günah işlemekle geçiren, günah olan konularda aşırı gidip meşru sınırların ötesine geçen bir kişiden söz ederken "israf" kelimesini kullanır. (Müslim, Tövbe, 25-26)

İslam dini, maddi manevi bütün imkânları Allah'ın insanlara bağışladığını ve bunların birer emanet olduğunu bildirmiştir. Bu emanetlerin ise, Allah rızasını kazanmak ve insanlara mutluluk sağlamaya yarayan yerlerde kullanılmasını emretmiştir. Bundan dolayıdır ki, içki, kumar, fuhuş, rüşvet gibi sosyal ve ferdî zararları içinde barındıran menedilmiş şeylere yapılacak harcamalar, açık hükümlerle yasaklanmıştır. Sadece bunlar değil, insanların tutkularını harekete geçiren, toplumda kıskançlığa sebep olan, gösteriş tüketimi de yasaklanmış veya en azından hoş karşılanmamıştır. Çünkü bunlar da israf sayılmıştır.

İslam dini denge dinidir. Onda aşırılıklar yoktur. Bu özelliği iledir ki, haram kılınan maddelere yapılacak harcamalarla, lüks sayılan şeylerin tüketimi israf sayıldığı gibi birçok helal kabul edilen maddelerin de günün gerektirdiği şartlara göre muhtaç olunandan daha fazla tüketilmesi haram veya mekruh sayılmıştır. Aslında tutumlu olmak ve mutedil hareket etmek İslam dininin ibadetlerde dahi gözettiği temel bir ilkedir. Nitekim şahsi, ailevi ve sosyal sorumluluklarını ihmal edecek derecede ibadete dalmak, mabedlerin abartılı bir biçimde süslenmesi, kabirlerin âdeta birer mermer müzesine çevrilerek gereğinden ziyade harcama yapılması gibi ölçsüzlükler uygun görülmemiştir. Bir kişinin malını harama sarfetmesi veya mübah kabul edilen bir hususta bile olsa nafaka sorumluluğunu aksatacak miktarda harcama yapması israftır.

İçinde yaşadığımız dönemde bilhassa insanın kendisinin ve elindeki mal ve diğer imkânlarının harcanmasında israf sayılan uygulamada da yine inanç, örf-âdet, tutum, tercih ve alışkanlıkların rolü vardır. Dinimiz, insani ihtiyaçların sınırlı olduğunu, istek ve ihtirasların ise sınırsız olduğunu bildirmiş ve sırf şehvani ve nefsanî arzuların tatmini için yapılan aşırı tüketimi israf saymıştır.

Dengeyi iyi kuran dinimiz, servetin büyüyerek lüks uğruna harcanması neticesine varmaması için malın zenginler arasında dönüp dolaşan bir sistem olmasını reddetmiştir. Şu ayette bunu açıkça müşahade etmekteyiz: *‘Allah’ın, (fethedilen) ülkeler halkından peygamberine verdiği ganimetler, Allah, peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz. Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah’tan korkun. Çünkü Allah’ın azabı çetindir.*” (Haşr suresi, 59:7)

İsraf, sadece fertte olan bir problem değildir. Bu problem devletleri ve ekonomi programlarını da alakadar eder. Bir başka deyişle israf konusuna fertlerin dikkat etmesi gerektiği gibi, topluma yön veren otoritelerin de aynı konuya dikkat etmeleri gerekir. Fertlerin tüketmede tertipli olmaları gerekir. Öyle ki, hayati ihtiyaç maddelerinden kabul edilen malları harcarken bile lüzumundan fazla harcamamaya dikkat etmelidir. İnsanın iyi ve rahat bir hayat sürmesi için yapacağı harcamalara sınır getirilemez. Fakat yapılacak harcamalar, etkinliğin artmasına ve bir Müslümandan beklenen hizmetlerin yerine getirilmesine katkıda bulunacak kadar olmalıdır.

Müslümanlar olarak bizim üzerimize düşen tüketim sahasında göz önünde tutacağımız başlıca esaslara riayet etmemizdir. Bu esaslar ise özetle, haramdan kaçınmak, helalinden tüketmek, temizlik, aşırılıklardan kaçınmak, sağlığı tehlikeye düşürmemek ve çevredekileri de hesaba katmak gibi şeylerdir. Bunların da ötesinde israf kavramını daha

geniş tutmamız ve maddi-manevi her türlü servet ve imkânın boşu boşuna harcanmasının da israf olduğunu bilmemiz gerekir. Örneğin sağlık, Allah'ın bize bir lütfu ve en önemli nimetidir. Her şeyin kendisinde kazanıldığı zaman yine son derece kıymetli olan bir nimettir. Dolayısıyla sağlığınıza dikkat etmemek, zamanımızı boşa harcamak israftır ve bunun hesabı bizden sorulacaktır. Gereksiz olarak musluk-tan akıtılan su, gereksiz yakılan elektrik, gaz ve diğer akaryakıtlar israftır. Belki bütün insanlığın ortak malı olan bu nimetlerin boşa harcanmasıdır.

Bu gün son derece önemli hâle gelen çevre temizliği ve çevreye zarar veren şeylerin ortadan kaldırılması konusu israf ile yakından alakalıdır. Her yıl hoyratça yakılarak veya kesilerek yok edilen ormanlar, yeterinden fazla tüketilen kağıt harcamaları yine israfın en yoğun olduğu yerlerdir. Açlık, açıklık ve yoksulluk sebebiyle her dakika binlerce insanın hayatını kaybettiği dünyamız, israf belasının pençesinde debelenip durmaktadır. Bir tarafta açlık sınırında yüz milyonlar; diğer tarafta bir yediğini bir daha yemeyenler, bir giydiğini bir daha giymeyenler. İnsanlığı kan ve gözyaşı deryasında yüzer hâle getirenler hep israfı tanımayanların eseri olsa gerektir. Bütün bunların âdeta birer panzehiri gibi olan İslam ve ona inanmış olan Müslümanların yapacağı ve örnek olacağı çok şey vardır.

M. Hulusi Ünye

4. İmanın Ölçeği: Namaz

Namaz kelime olarak, “dua”, “tebrik” ve “temcid” gibi manalara gelir. Arapça olarak ise “salat”, Allah’tan (c.c.) olursa rahmet, müminlerden olursa dua ve istiğfar manalarına gelir. İstilahta ise namaz, tekbir ile başlanıp selam ile biten, her mükellefe farz-ı ayn olan, inkâr edenin kâfir olduğu fiillerdir. Abdurrahmân bin Nevfel, Kur’ân-ı Kerîm’de namaz, türevleriyle birlikte 99 yerde zikredilmiş, “salat” kelimesi 67 defa yalnız başına, “zekât” kelimesiyle birlikte 32 defa, toplamda da esmâ-i hüsnâ sayısınca 99’a denk geldiğini söyler.

Namaz, yalnız Hz. Muhammed (s.a.v.)’in gelmesiyle geçerli olan bir ibadet değildir. Zira önceki peygamberlerin namazı, Kur’ân-ı Kerîm’de zikredilmektedir. Örneğin, İbrâhim (a.s.) ve oğullarından söz edilirken buyuruluyor ki: *“İbrâhim’e, buna ilaveten İshâk ve Yâkub’u da verdik, her birini iyi kimseler kıldık. Onlar, bizim emrimizle insanları doğru yola götüren önderler yaptık; onlara hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Zaten onlar bize kulluk eden kimselerdi.”* (Enbiyâ suresi, 21:72-73)

Namaz, bütün peygamberlerden ve onların muhatapları olan insanlardan beklendiğine göre, içinde çok önemli mesajlar taşıdığı bir gerçektir. Zira namaz sahibini korur ve her türlü kötülükten arındırır. Allah (c.c.), *“Muhakkak namaz, kötü ve iğrenç şeylerden vazgeçiricidir.”* (Ankebût suresi, 29:45) buyurmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: *“Namaza önem veren kimseye Allah Teâlâ beş şekilde izzet ve ikramda bulunur: Ondan geçim sıkıntısını giderir, kabir azabını kaldırır, kıyamet günü amel defterini sağ elinden verir, sırat köprüsünden şimşek gibi geçer, sorgusuz sualsiz cennete girer.”* (M. Z. Kandehlevi, Şeyh’ul-Hadîs, Namazın faziletleri, Gülüstan Neşriyat)

Namaz, müminlerin kaynaşması ve birleşmesi açısından da büyük önem arz eder. İslam dini cemaatleşmeye önem vermiştir. İşte cemaat hâlinde kılınan namazın yalnız kılınana nazaran 27 kat daha faziletli olması buna vesile olacaktır.

Namaz, aynı safta herkesi topladığı için toplumu eşit hâle getirir. Camilerde cemaatle kılınan namazda zengin, fakir, güçlü, zayıf, rütbeli, rütbesiz ayırımı gözetilmez. Herkes yanyana saf bağladığı, aynı Rabb'e secde ettiği için cemiyet fertleri arasındaki çeşitli farklar, geçici ve zahirî mesafeleşmeler aşılır ve böylece din kardeşliğine engel olan te-reddütler ortadan kalkar. Namazda müminler Allah'a itaatin talim ve tatbikatını yaptıkları için, itaat ve ahenkli yaşama fikri kalplere yerleşir, alışkanlık ve sarsılmaz bir birlik ve beraberlik şuuru hâline gelir.

Allah'ın müminlere emanet ettiği sağlık yönünden de namazın önemi büyüktür. Örneğin secde yerine bakan göz, en iyi şekilde dinlenir; Peygamberimiz (s.a.v.)'in "*Gözümün nuru namaz.*" (Câmiu's-Sağîr, 1, 146) ifadeleri bu açıdan da manidardır. Beyni besleyen damarların formda tutulması, abdest ve namaz ile sağlanır; yedi azanın yerle teması var olan fazla enerjiyi boşaltır. İnsanın secde hâlindeyken elektromanyetik dalgalara daha az maruz kaldığı bilinmektedir ve alnın yere değmesi vücuttaki tüm bu manyetik yükün dışarıya boşaltılmasına sebep olur.

İman ile namaz arasında muntazam bir denge söz konusudur. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "*Namaz imanın ölçeğidir. Kim o ölçeği tam doldurursa mükâfatını da tam alır.*" (Câmiu's-Sağîr, 4, 5188) İmanın gereği Rabb'ine yakın olmak için namazla, miracını gerçekleştiren mümin, tüm insanlığa en güzel örnek olma görevini üstlenmiş,

Mustafa Mullaoglu

5. Hac, Mahşerin Provasıdır

Hac, İslam'ın beş esasından birisidir. Kelime olarak, "yönelmek", "kastetmek", "bir kimseyi ya da bir yeri çokça ziyaret etmek" anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak ise, "Belirli bir zamanda usulüne uygun olarak ihrama girdikten sonra Arafat'ta vakfe yapmak, Kâbe'yi tavaf ederek ziyaret etmek ve diğer bazı dinî görevleri yerine getirmek" suretiyle yapılan ibadeti ifade eder.

Haccın çağrısı, diğer ibadetlerin aksine "insanlığa" yönelik bir çağrıdır. Hz. İbrâhim (a.s.)'a hitap eden, "*İnsanlığa hac için çağrı yap!*" (Hacc suresi, 22:27) ayetinde de, "*Ona ulaşmaya güç yetirebilen herkese beyti haccetmek, Allah'ın insanlık üzerindeki hakkıdır.*" (Âl-i İmrân suresi, 3:97) ayetinde de bu vurgu açıktır. Kur'an'ın sırf hac için kullandığı semboller anlamına gelen "şeâir" kavramı, hacı ifade eden bir terkip olarak "Allah'ın sembolleri" şeklinde kullanılır. Bu anlamda her sembol kendi dışında bir hakikate atıftır ve sembolize ettiği bir değeri vardır.

İşte hram bu sembollerden biridir. Kur'an'ın "*Kendini temizleyen felaha erdi.*" (Şems suresi, 91:9) anlamına gelen, hac için yapılan gönül akdinin bir tezahürü ve bu husustaki ihlasın bir tecellisi olarak ihram için sadece zahirî elbiselerden değil, insanın iç âlemindeki servet, şöhrret, makam ve mevki gibi ihtiraslardan da sıyrılarak takva elbisesine bürünmesi anlamına gelmektedir. Yani aslında hac, terk ederek başlar.

İhram, tıpkı ölüm gibi herkesi eşitler. Sırtına ihramını geçirerek hacılar mahşerine katılanın toplumsal statüsü geride kalmıştır. Tıpkı namazda başlama tekbirini alırken nasıl tüm dünyasını ellerinin üzerine koyup arkasına atıyorsa, hacca çıkan biri de ihramını giymekle, elbiseleriyle birlikte tüm dünyasından da soyunur. İhram beyazdır ve aklığı temsil eder.

Allah Resûlü (s.a.v.), hacca ilişkin müjde taşıyan tüm hadislerinde, mebrûr olmuş bir hac şartını koşar. Mebrûr hac, doğru-dürüst yapılmış, sırrına erilmiş, hakkı verilmiş, amacına ulaşmış, kalite katılmış, iyilerin haccına dahil edilmiş anlamına gelir.

Hac yolu, şeâiri, “hayat yoludur”. Aynı kökten gelen “mahacce” de, geniş ve doğru yol demektir. Bu yola çıkan kişi, hayatın bir yol ve insanın müebbed bir yolcu, ibadetin yol azığı olduğunu fark eden kişidir. Hayata dair manen ve madden dengedir. Yani aslında en hassas yerinden tahrip ettiğimiz hayatı, tamir etmemizin mümkün olduğunu gösterir bize hac. “İçinde sevginin imarını barındıran ziyaret” diye de tarif edilen umre ise, tahribin zıddı olan tamir anlamına gelir. Umre, haccın temeli olan bedeni mamur etme anlamına gelmektedir.

Yolcu gözüyle baktığımızda hac gurbet değil, âdeta eve dönüştür, sılaya giden yoldur. Hac mahşeri yaşamak, dünyada ahireti prova etmektir.

Meryem Özmen



6. Takva Sahibi İçin Bir Vesile: Kurban

Kurban denince aklımıza, İbrâhim (a.s.)'ın Rabbimizin dostluğunu kazanmadaki müthiş sınavı gelir. *“Sonradan gelecekler arasında iyi bir ünvanım olsun.”* (Şuarâ suresi, 26:84) diye Allah Teâlâ'ya yalvaran İbrâhim (a.s.), bu isteğine kurbanla kavuşuyordu. *“Selam İbrâhim'e”* diye anıyor Rabbimiz onu. Bu anlamda kurban, Allah ile kul arasındaki dostluğun da simgesidir.

Kurbanla mümin, Allah Teâlâ'nın memnuniyetini, yoksulların da duasını kazanma imkânına kavuşur. Allah'a yakın olmanın yolu, mağdurlara yakın olmaktan geçer. Hac suresinin iki farklı ayetinde Rabbimiz, kendine yakın olmak niyetiyle kesilen kurbanın kimlere yedirilmesi gerektiğini şöyle ifade eder: *“Kurbandan hem kendiniz yeyin, hem de zorda olana ve fakire yedin.”* (Hac suresi, 22:28) Diğer ayette ise; *“Kurbandan hem kendiniz yiyin, hem de ihtiyacını gizleyen-gizlemeyen yoksula yedin.”* (Hac suresi, 22:36) Bu minvalde Rabbimizin istediği, kusursuz kurbanı bulmak için nasıl seçici olmak gerekiyorsa, aynı hassasiyetle kurbanın asıl sahiplerini aramak, zorda kalanları tespit etmek ve adaletle dağıtımını gerçekleştirmek gerekmektedir.

Kurban, ihtiyaç sahibini sevindirmek ve onun sıkıntısını gidermek, toplumdaki huzuru ve dengeyi sağlamak için güzel bir imkandır. Peygamberimiz (s.a.v.) yoksulların sıkıntılarına kurbanla nasıl çare olduğunu gösteren şu sözleri bu anlamda çok manidardır. Hz. Nubeyşe (r.a.) anlatıyor: *“Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: ‘Biz sizlere, kurbanların etinden üç günden fazla yemenizi, bir çoğunuza kurban eti ulaştın diye yasaklamıştık. Şimdi, Allah Teâlâ bolluk verdi. Artık yeyin, biriktirin ve sevab kazanın. Haberiniz olsun, bu bayram günleri yemek, içmek ve Allah'ı zikretme günleridir.’”* (Prof. Dr. İbrahim Canan, Kütüb-i sitte, Kurban, c. 6, s. 83)

“Kim Allah Teâlâ’nın işaretlerini büyükleyip, riayet ederse, işte bu kalplerin takvasındandır.” (Hac suresi, 22:32) Kurban bu anlamda takvanın hem işareti hem de gereğidir. Hâbil ile Kâbil arasındaki sorunun çözümünde kurbanı görüyoruz. Kurbanı kabul edilmeyen Kâbil’in Hâbil’e; *“Seni öldüreceğim.”* tehdidine, Hâbil; *“Allah Teâlâ kurbanı, ancak takva sahiblerinden kabul eder.”* diye karşılık veriyor. (Mâide suresi, 5:27)

Haramlardan sakınma, emirleri yerine getirme niyetinde olanların amelleri kabul derecesine ulaşır. Kesilen kurbanın etiyle değil, niyetiyle ancak Allah Teâlâ’ya ulaşılabilir. Kur’an’da kurbanı ciddi bir anlam ve niyet yüklemesi yapılıyor. Örneğin, Peygamber Efendimiz (s.a.v.), erkek çocuklarını kaybedince, kendisine “soyu kesik” diye hitab etti, Mekke müşrikleri. Bu ithamla üzülen Resûlünü, Rabbimiz; *“Biz sana Kevser’i verdik. Öyleyse Sen namaz kıl ve kurban kes.”* (Kevser suresi, 108:1-3) diye teselli etti. Bu anlamda kurban, aç a zık, mazluma ilgi, sıkıntılıya moral, kesene takva kaynağıdır.

Adem Hendek



7. İslam'ın Köprüsü: Zekât

Yüce Rabbimiz dilediğine rızkı daraltır, dilediğine genişletir. Allah (c.c.), Peygamberimiz (s.a.v.)'e hitap ettiği bir âyet-i kerîme'de: *"(Resûlüm!) De ki: 'Mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir."* (Âl-i İmrân suresi, 3:26) Varlık Allah Teâlâ'nın bir emanetidir. Allah Teâlâ nimetlerini vermekle kuluna nasıl iyilikte bulunmuşsa, müminden de varlığıyla iyilik yapması istenmiştir.

İslam beş temel esas üzerine bina edilmiştir. Bunlardan biri de zekâttır. Zekât olmaksızın, İslam binasının sağlam temellere dayandırılmayacağı bir gerçektir. Zekât, nisap miktarı mala sahip, akıllı ve büluğa ulaşan her müminin vermekle mükellef olduğu bir ibadettir. Rûm suresinde zekât ve faiz karşılaştırmalı olarak şöyle anlatılır: *"İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekât veren o kimseler, evet onlar sevaplarını ve mallarını kat kat arttıranlardır."* (Rûm suresi, 30:39) Görünürde faiz malı artırıyor gibi görünse de, gerçekte yok eder. Zekâtla, ezerek değil, vererek varlığın artması hedeflenmiştir. Hatta verilen katkıyla yerine konulmaktadır. (Sebe' suresi, 34:39)

Zekât malın sigortasıdır. "Mallarınızı zekâtla koruyun!" (Prof. Dr. İbrahim Canan, Kütüb-i sitte, Zekât, c. 7, s. 322) buyuruyor Peygamber Efendimiz (s.a.v.). Ayrıca, zekâtı verilen mal, Allah (c.c.)'nin korumasına verildiğini buyurmuştur Efendimiz. Zekât aynı zamanda toplumun da sigortasıdır. Toplumun refahı, huzuru ve bireyler arasındaki ölçülü dağılım bu ibadetle himaye altına alınır. Zekâtın verildiği şahıslara baktığımızda, bunu açıkça görmemiz mümkündür. *"Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslam'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihat edenlere ve yolcuya mahsustur."* (Tevbe suresi, 9:10)

Bu sekiz sınıftan beşi muhtaç durumda olanları kapsamaktadır. Mağdurların ihtiyaçları giderilerek, kişinin hem kendisine, hem ihtiyacı olanlara hem de topluma yararı dokunmaktadır.

Ensarı methederken Rabbimiz, onların verdiklerinden dolayı kalplerinde en ufak bir rahatsızlığın olmadığını (Haşr suresi, 59:9) ifade ediyor. Zekât, müminin görevidir ve bu görevi yerine getirirken verme üslubundaki incelik, tevazu biz müminlerde de olması gereken güzel özelliklerden olmalıdır. Zekâtı incitmeden ve başa kakmadan ödemek, zekâtı vermek kadar önemlidir. *“Mallarını Allah yolunda harcayıp da arkasından başa kakmayan, fakirlerin gönlünü kırmayan kimseler var ya, onların Allah katında has mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur, üzüntü de çekmeyeceklerdir.”* (Bakara suresi, 2:262)

Peygamberimiz (s.a.v.), hiçbir gölgenin olmadığı kıyamet gününde, Allah'ın özel misafirlerini sayarken, sağ elinin verdiği sol eli bilmeyecek kadar gizli verenleri de saymıştır. (Prof. Dr. İbrâhîm Canan, Kütüb-i sitte, Zekât, c. 13, s. 86) Çünkü incitme ve başa kakma sadaka ve zekâtın sevabını yok eder. Allah (c.c.)'nin memnuniyetini kazanmak insanı memnun etmekle mümkündür.

Peygamberimiz (s.a.v.), *“Zekât İslam'ın köprüsüdür.”* (Prof. Dr. İbrahim Canan, Kütüb-i sitte, Zekat, c. 7, s. 322) buyurmuştur. Çünkü zekât, zenginlerle fakirleri buluşturan, aralarında statü farkı gözetmeksizin birbirine bağlayan, manevi değeri de yüksek olan bir ibadettir. Sınıf farklarını ortadan kaldırır, kardeşlik bağlarını sağlamlaştırır, güven ortamı oluşturur. Rahmet Peygamberi, *“Allah (c.c.)'nun, iman ve namazı, ancak zekâtla kabul ettiğini”* (Prof. Dr. İbrahim Canan, Kütüb-i sitte, Zekât, c. 7, s. 323) haber vermiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in pek çok ayetinde namaz ve zekâtın birlikte zikredilmesi bunun sağlaması niteliğindedir. Müslümanın, namazla Rabbiyle bağ kurması istenirken, zekâtla da, insanlara ulaşması hedeflenmiştir.

Zekâtı verilmeyen mal, dünyada yokluğa, ahirette ise azaba sebeptir. Peygamberimiz (s.a.v.)'in yanına bir anne kızıyla birlikte geldi. Kızın kolunda altından iki kalın bilezik vardı. Resûlullah (s.a.v.) kadına; *"Bunların zekâtını verdin mi?"* diye sordu. Kadın, "Hayır." diye cevapladı. Rahmet Peygamberi: *"Kıyamet günü Allah'ın, onları sana ateşten iki bilezik yapması hoşuna gider mi?"* diye sordu. Bunun üzerine kadın, bilezikleri çıkarıp derhal Resûlullah'ın önüne bıraktı ve, "Bunlar Allah ve resulüne aittir." dedi. (Prof. Dr. İbrahim Canan, Kütüb-i sitte, Zekât, c. 7, s. 363)

Rabbimiz cümlemizi verdikçe çoğalan ibadetimiz olan zekâtımızı, hakkıyla yapıp yerine getiren kullarından eylesin.

Adem Hendek



8. Akıllı Mümin Öfkelenildiğinde Sabırla Arkadaş Olur

Ey Can,
Nedir yine seni böyle öfkeye boğan?
Sardı yine kalbini nefret ateşi
Ilık ılık akıyor damarlarında intikam hayalleri,
Suizan sarıyor güzel düşlerini,
Her an yayından fırlamaya hazır zehirli oklar yerleşiyor iki dudağının
arasına;

Veee...

“DUR” diye sesleniyor rahmet meleğin.

“Rahmetim gazabımı geçti” diyen merhametlilerin en
merhametlisinin kulu,
Senin merhametini, affını gölgeyen karanlıkları sal üzerinden.

Ört üstüne ölümün soğuk toprağını!
Kabir pişmanlıkları deva olsun yüreğine.
Gidersin içindeki affına engel kibir ateşini.
Gel ey dost! Tut elimden,
Yar ol! Yâren ol amellerime.

Günlük hayatımıza ne kadar samimi bu duygular öyle değil mi? Hiçbirimizin “Hayır, ben tatmadım, bilmem.” diyemeyeceği kadar. Bazen haklı olarak öfkelenir insan; bazen de haksız yere. Ama mutlaka fitratımıza binaen hepimizi öfkeleniren meseleler farklıdır. Haklı veya haksız olarak hissedilen bu duygu ise insanda aynı zarara vesile olur. Öfkenin sıcaklığı hatta harareti, selim olan teslim olan mümin olan kalp ve duygularımızı örter ve yerine huzur bulamayan, rahatsız olan bir varlık geriye kalır.

Hayatımıza galebe çalan bu duygu nasıl olur da bizlerin merhametini ve affını bu denli örtmeye kadir olur? Acaba bunun ardında yatan adalet mi, yoksa kibir duygusu mudur? “O affedilmeyi hak etmiyor.” dememize veya düşünmemize vesile olan nedir? Rabbimizin merhametini arzularak, kabahat işleyip anne kucağına sığınan yavru misali, günahlarımızdan, hatalarımızdan ve kusurlarımızdan kendimizi affa layık olarak veya olmayarak O’na iltica ederken; bizlerin merhamet cimriliği niye?

Tabii ki, Rabbimizin sevmediklerini sevmemek, öfke duyduklarına aynı duyguları beslemek de kulluğumuzun gereğidir. Lakin Allah Teâlâ, Mûsâ (a.s.)’a, “*Firavun’a gidin, doğrusu o, azmıştır. Ve ona yumuşak söz söyleyin, belki nasihat dinler veya korkar.*” (Tâhâ suresi, 20:43-44) diye emrederken, bizim bugün yaşadığımız olaylarda; kızdıklarımız ne Firavun’dan beter fenalık etmiştir ne de biz Mûsâ (a.s.)’dan daha ağır söz söyleme hakkına sahip olmuşuzdur.

Mevlamız bu düsturu kendisine şiar edinirken bizim başka bir davranış biçimi sergilememiz olmaz. Aynı düstura uyan Resûlullah (s.a.v.) bunu, “*İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez.*” (Müslim, Fedâil, 66) sözleri ile ifade ederken, bizlere karşımızdakinden fazla bize yarayacak bir kurtuluş kapısı sunmuş ve kendi affımıza vesile kılmak için imkân göstermiştir.

Bu davranışı hakkı ile sergileyenler ise Mevlamız’ın şu kul tarifine mazhar olacak olanlardır: Onlar “*Öfkelerini yenerler, insanların kusurlarını affederler.*” (Âl-i İmrân suresi, 3:134)

Nitekim unutulmaması gereken ölüm hakikatı ise bizlere en ibretli nasihattir. Vakitli vakitsiz, haklı veya haksız kızdıklarımızı bu dünyadan göç ederken gördüğümüzde, “keşkelerin” bizleri pişman etmemesi gerek. Bununla beraber kendi gözlerimizi şu fâni dünyaya kapatırken cennet ile aramıza girebilecek kendi engellerimizi bu dünyada elimizle ve dilimizle yerleştirmeye ne hacet?

Her türlü pişmanlıktan uzak kalabilmenin en sıhhatli reçetesini ise, yine Allah Resûlü'nden öğreniyoruz: *"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi, ya hayır söylesin ya da sussun!"* (Müslim, İman, 74) Genelde öfkelendiğimizde konuşarak ve faaliyete geçerek bir şeyleri veya birilerini düzeltme ihtiyacını hissederiz. Böylece de şeytanın tuzağına kolayca av oluruz. Hâlbuki Mevlamız, *"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen, fenalığı en iyi şekilde sav. O zaman göreceksin ki; seninle arasında düşmanlık bulunan kişi bile yakın bir dost gibi oluvermiştir."* (Fussilet suresi, 41:34) buyuruyor.

İyiliğin yolu sabırlı ve ferasetli bir davranıştan geçiyor. Sabrı dost edinmek ise, hiç de kolay değildir. Lakin onu dost edinebilenler ise O'nun dostluğuna kavuşacak olanlardır. Çünkü *"Allah sabredenlerle beraberdir."* (Bakara suresi, 2:153) Allah'ın dostluğuna kavuşmak ise, mükâfatların en güzelidir ve her imtihana bedeldir.

Melek Vural



9. Güzel Ahlakı Meleke Hâline Getirmek

Ahlak, insanın davranışlarının arkasında yatan, ruhuna yerleşen alışkanlıklardır. Bu alışkanlıklar, kişinin fiil ve davranışlarıyla meydana gelir. Eğer bu alışkanlıklarımızın iyi olmasını istiyorsak, kendimizi iyi ve güzel huylara alıştırmak zorundayız. Bu takdirde karşımıza “güzel ahlak” kavramı çıkar. Aynı şekilde kötü huy ve alışkanlıkları çokca tekrar etmek, organlarımızın fiil ve davranışlarını da hoş görülmeven bir hâle çevirir ve buna da “kötü ahlak” denir.

Güzel ahlak denildiği zaman, bir Müslümanın ilk aklına gelen Resûlullah (s.a.v.)’dir. Bir hadiste “*Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.*” (Muvatta, Hüsnü’l-Hulk, 8) Bu ifade ile İslam dininin gayesinin ahlak olduğu ve güzel ahlakın her Müslüman için bir görev olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanıyor.

İslam ahlakının genel olarak iki temel kaynağı vardır. Kur’ân-ı Kerîm ve sünnet. Ahlak ilkelerini hayatına geçiren Peygamberimiz (s.a.v.), örnek yaşayış ve davranış tarzı ile ahlaki melekeler hakkında ipuçları sunmaktadır. O sadece söylemekle, uyarmakla kalmamış, güzel ahlaki davranışları yaşayarak bizzat insanlara örnek olmuş ve kendisinden sonra gelen ümmete emanet etmiştir. Kaldı ki zaten bize sevgili Peygamberimiz, Allah tarafından en güzel örnek olarak gönderilmiş ve Kur’an’da zikredildiği gibi tüm âlemlere rahmet olan peygamber ünvanı ile isimlendirilmiştir. Yüce Rabbimizin buyurduğu gibi; “*Allah’ın resulünde, sizin için güzel bir örnek vardır.*” (Azhâb suresi, 33:21) ayeti de bunu tasdik eder. Peygamberimiz (s.a.v.)’in ahlakı vahiyden önce Allah’ın terbiyesi ile yetişmiş sonrasında Kur’an ayetleriyle inşa olmuştur.

Okuduğumuz Kur’an, ahlaki konuda bizlere en güzel model olarak Allah Resûlü’nü işaret eder. Hz. Âişe’ye yöneltilen bir soruya cevaben; “*Siz hiç Kur’an okumuyor musunuz? Onun ahlakı Kur’an’dı.*” (Müslim, Salat, 139) buyurmuştur. Ahlakı Kur’an olan bir peygamberin ümmetine de onu örnek alarak, ahlaklı bir ümmet olmak yakışıır.

Bu durumda güzel ahlak nasıl elde edilir? sorusuna cevap olarak, Kur'an-ı Kerim'i anlayarak okuyup, yaşayarak hayatın içine yerleştirmeli, güzel alışkanlıkları zamanla kendiliğinden gerçekleşen melekeleler hâline getirmelidir.

Kur'an'ın nüzul sürecinde, ilk surelere göz attığımızda, ahlaki davranışların en başta yer aldığını görüyoruz. Örneğin Alak suresinin ilk inen ayetleri, bilgi ahlakına değinir. Devamındaki altıncı ve yedinci ayetlerde ise *"Gerçek şu ki, insan azar. Kendini kendine yeterli gördüğü için."* (Alak suresi, 96:6-7) buyrularak ahlaki bir bozulmaya işaret eder. Ayrıca aynı surenin *"O bilmiyor mu ki Allah kendisini görüyor."* (Alak suresi, 96:15) ayetinde ahlak kurallarının toplumsal kınamalardan ibaret olmadığını, kalplere yerleşen Allah korkusu ve sorumluluk duygusunun da ahlaki davranışa bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Eğer insanda Allah korkusu yoksa, davranışların ahlakını garanti eden bir otorite de yoktur. Nazil olmaya başlayan surelerin devamında yer alan Müzzemmil suresinde "kıraat ahlakından" Müddessir suresinde "davet ahlakından", Fâtiha suresinde ise "kulluk ahlakından" bahseder. Mekke'de vahyin ilk yıllarında inen sureler, genelde tevhid inancının yerleşmesi ve toplumun ahlakını terbiye edecek nitelikteki ayetleri ihtiva etmektedir. Bu sure ve ayetlerin bazıları şu hususları ifade eder:

- *Yetimi ezmemek. (Duhâ suresi, 93:9)*
- *Dilenciye azarlamamak. (Duhâ suresi, 93:10)*
- *Verdiğini kalbi ürpererek vermek. (Mü'minûn suresi, 23:61)*
- *Boş şeylerden yüz çevirmek. (Mü'minûn suresi, 23:3)*
- *Emanete ve söze riayet etmek. (Mü'minûn suresi, 23:8)*
- *Ahde vefa ve emanete riayet etmek. (Ra'd suresi, 13:20)*
- *Kötülüğü iyilikle savmak. (Ra'd suresi, 13:22)*

Rabbimizin özellikle ilk inen ayetlerde, ahlak kurallarından bahsetmesi Müslümanların bu hususta dikkatli olması gerektiğini vurgular. Diğer taraftan, Mekke dönemindeki o sürece bakıldığında iman eden birinin özellikle hâl ve hareketlerinde ölçülü olması, hoşgörülü, merhametli, hayırsever, tevazu sahibi, zamanı iyi kullanan, güvenilir, iyiliksever olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Maalesef önceki toplumlarda olduğu gibi günümüzde de ibadet ve ahlak arasına sessiz bir duvar örülmüştür. Çok ibadet edenin ahlakının da iyi olacağı düşüncesi hâkim olmuştur. Allah Resulü'nün hayatına bakıldığında görülür ki, "el-emîn" sıfatı daha peygamber olmadan kendisine düşman olan kişiler tarafından verilmişti. Şu zamanda ne yazık ki, yaşadığımız toplum içerisinde çokça ibadet ile meşgul olmayı hakiki kulluk farzedip, ahlaki kurallara aykırı hareket eden birçok şahıs bulunmaktadır.

Din sırf ibadet değildir. Din en başından itibaren kulluk dinidir. Allah Resûlü, imanın kıymet ölçüsü ahlak olduğunu belirtirken, "*Müminler arasında imanca en kamil olanı, ahlakça en güzel olanıdır. En hayırlınız da ailesine hayırlı olanıdır.*" (Tirmizî, Radâ, 11, 1162) buyurmuştur. Özellikle bu mübarek Ramazan ayında, tüm ahlaksız davranışlardan kaçınmayı kendimize düstur edinmeliyiz. Rabbim hepimize Hz. Eyyûb (a.s.) ahlakı olan sabrı, Hz. Yûsuf (a.s.) ahlakı olan utanmayı, Hz. Süleyman (a.s.) ahlakı olan adaletle hükmetmeyi, Hz. İbrâhim (a.s.) ahlakı olan teslimiyeti, Hz. İsâ (a.s.) ahlakı olan adanmışlığı ve Hz. Muhammed (s.a.v.) ahlakı olan güvenilirliği nasip etsin.

Dr. Gönül Ar Çakır

10. Şükür: Ebedî Esenliğin Anahtarı

İnsan, soran ve sorgulayan bir varlıktır. Gerek içinde yaşadığı dünyaya ve gerekse kendisine ilişkin olmak üzere pek çok konuda pek çok şeyler sorar ve bunların doğru cevabını bilmek ister. Kendisiyle ilgili önemli ve temel bir soru olarak, niçin var olduğunu ve var edenin kim olduğunu bilmek ister. Çünkü hayatı anlamlı kılmak, tüm bir ömrü doğru inşa edilebilmek ancak bu sorulara verilecek doğru cevapla mümkün olabilecektir. Açıktır ki bu ve benzeri soruların cevabı verilemediği ve verilen cevabın doğruluğunda emin olunmadığı sürece gönüller huzurla dolmamakta, zihinler rahat edememektedir. Kişi, sahip olduğu mal ve mülkle, eşi ve çocuğuyla kendisini mutlu, huzurlu ve rahat hissetse bile, varlığının sebebini ve failini bilmediği sürece hep bir şey eksik kalmakta, gerçek huzur ve saadet bir türlü elde edilememektedir. Her şey bir yana ölüm gerçeği, istense de istenmese de varlığın anlamını, amacını olanca canlılığıyla hep gündemde tutmaktadır.

İnsanlara baktığımızda, geçmişte veya bugün yaşayanlara bir göz attığımızda herkesin bir şeyleri referans alarak varlığın sebebine ve failine ilişkin soruların cevabını verdiğini görüyoruz. Cevap vermek, cevabı bulmak önemlidir ama unutmamak gerekmektedir ki cevabın doğruluğu cevabın kendisinden daha önemlidir. Böyle olduğu için de aslında insanların çoğunun sorularına cevap bulmuş olsa bile, bulduğu cevabın doğruluğundan emin olmadan hayatını sürdürdüğü görülmektedir. Bu nedenle de gönüller hoşnut değil, zihinler rahat değil. İçinde yaşadığımız dünyaya, çevremizdeki insanlara baktığımızda göreceğimiz de maalesef bundan başkası değildir. Ancak söz konusu olan Müslüman ise; yani kendisine referans olarak Allah'ın vahyini, bir diğer ifadeyle Allah'ın bir peygamberi ile insanlığa sunduğu kitabı, yani Kur'ân-ı Kerim'i referans alanlarsa; işte o zaman durum değişmekte, mutmain bir gönülle, rahat bir zihinle karşı karşıya kalınmaktadır. Tabii ki bu denirken kendisini sadece ismen Müslüman olarak isimlendiren, ismen Müslüman ama fikren ve hayat tarzıyla çok başka kulvarlarda gezenler kastedilmiyor: *"Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur."* (Ra'd suresi, 13:28)

Allah'ı anmak, Allah'ı zikretmek, Allah'ı dikkate almadan gerçekleşmez. Allah'ı hesaba katmayan bir hayat, Allah'ı anmayan, Allah'ı zikretmeyen bir hayattır. Allah'ı dikkate almak, Allah'ı hesaba katmak ise her şeyden önce O'na müteşekkir olmakla gerçekleşir. Zira yüce Allah insanı sadece yaratmakla kalmamış, yarattığı bu varlığa en güzel imkânlar ve sayısız lütuflar takdim etmiştir. Ama şu da son derece önemlidir ki, buradaki müteşekkir olma durumu sadece kuldan Rabb'ine yönelik olan bir ilişkiyi değil, yine sonsuz bir lütuf ve güzellik olarak insana geri dönen bir ilişkiyi ifade etmektedir: *"Hani Rabbiniz şöyle buyurmuştu: 'Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.'"* (İbrâhim suresi, 14:7)

İnsanın sorumluluğunun bilincinde olması, yaratanının kendisi için takdim ettiği ölçülere uygun bir düşünce ve hayat tarzında bulunması, bizzat kendisine en güzel, en iyi imkânlar olarak geri dönecektir. Ama insan böyle yapmaz ve ölçü tanımadan, kendisini yaratanına olan vefasını takınmadan, yaratanının sunduğu imkânların müteşekkir olmadan varlığını sürdürürse, işte bunun ismi kelimenin tam anlamıyla nankörlüktür. Nankörlük, yani iyiliği, lütufları görmemek; iyilik ve lütufları örtmektir. Allah'a karşı nankörlük en kestirme ifadesiyle ilahî iyilik ve lütuflara kâfir olmaktır.

Mümin olmak, Allah'a nankör olmamaktır; kâfir olmak ise Allah'a karşı nankör olmaktır. Peki, nankör olmamak için, Allah'a müteşekkir olmak için ne yapmak gerekmektedir; nasıl olmak gereklidir? Bu sorunun verilebilecek en kısa cevabı şudur; kul, Allah'ın verdiklerine, lütuflarına başkalarını da paydaş yapmalıdır. Allah mal veriyse, o verilen maldan; ilim veriyse o ilimden; yetenek veriyse o yetenekten başkalarını da yararlandırmalıdır. Yani şükreden olmalıdır; bencil olmamalıdır; *"Beni anın, ben de sizi anayım. Bana şükredin de nankörlük etmeyin."* (Bakara suresi, 2:152).

Prof. Dr. Celalettin Vatandaş

11. Toplumsal dengenin gereği: Komşuluk

Allah'a iman'ın bir gereği olarak, bütün peygamberlerin öğütlediği sorumluluk duygusu insanın içinde tezahür ederek ona ömür boyu refakat eder. Sorumluluk bilinci, dengeli bir hayat sürdürmeye yardımcı olur. Kişinin kendi şahsına, akrabalarına, toplum ve ümmete karşı yükümlü olduğu mesuliyetlerin idrakine varması bu sorumluluk duygusu sebebiyle mümkündür. Bu manada Müslümanların içinde yaşadığı topluma ve -bilhassa- beraber yaşadığı komşularına karşı mesuliyetleri vardır.

Bir Müslümanın komşusu, bir hadiste de buyrulduğu gibi çok öncelikli bir yere sahiptir: *"Cebrail komşu hakkından bana o kadar bahsetti ki, komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım."* (Ahmed bin Hanbel, Müsned, 5, 267) Sahabeden bir zatın kendilerine komşunun komşuya olan hakları sorulduğunda, Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: *"Komşun yardım isterse yardım et. Borç isterse ver. Fakir ise gözet. Hastalanırsa ziyaret et. İyi şeylerini tebrik et, felaketlerinde sabır dile. Ölünce cenazesine git."* (Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayâtü's-Sahâbe, III, s. 1068) Efendimiz ayrıca Ebû Zer (r.a.)'ya yemek hazırladığında komşularını da düşünmesi gerektiğini söylemiş ve bir hadîs-i şerifte şöyle buyurmuşlardır: *"Komşusu açken tok uyuyan bizden değildir."* (Müslim, İman, 74)

Müslümanların en iyi bir biçimde toplumsal hayata iştirak etmeleri tabiidir ve aslında hiçbir temellendirmeye ihtiyaç duymaz. Bu Müslümanların benimsemiş olduğu anlayıştır, keza Kur'an ve hadisler de buna işaret etmektedirler. Her cuma hutbesinin sonunda okuduğumuz ayette şöyle buyrulmaktadır: *"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."* (Nahl suresi, 16:90) Başka âyeti-i celîlelerde ise insanın örnek teşkil etmesi gerektiğine işaret edilir: *"...Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır."* (Âl-i İmrân suresi, 3:104)

Müslümanlar ayrıca, kendi menfaatlerine ters düşse dahi adilane davranmak ile emrolunmaktadırlar: *“Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun. (Şahitlik ettikleriniz) zengin veya fakir de olsalar (adaletten ayrılmayın). Çünkü Allah ikisine de daha yakındır. Öyle ise adaleti yerine getirmede nefsinize uymayın. Eğer (şahitlik ederken gerçeği) çarpıtırsanız veya (şahitlikten) çekinirseniz (bilin ki) şüphesiz Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”* (Nisâ suresi, 4:135)

Mümin bir ferdin ailesine ve akrabasına karşı taşıdığı yükümlülükleri yerine getirmesi gerektiği gibi, cami cemaati de komşulara ve muhi-te karşı iyi ilişkiler geliştirmek durumundadır. Camiler tertipleedikleri programlara komşularını davet ederek ve faaliyetleri hakkında onlara bilgi vererek bu vazifeyi yerine getirmeye çalışmalıdırlar. Yolun kenarında yapılan kısa muhabbetler dahi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesine yetebilmektedir.

Bununla beraber Müslümanların topluma iştiraki camiler ile sınırlı kalmayıp, bunun ötesinde bir öneme sahiptir. Zira Müslümanlar camiye gitmenin yanı sıra memur, çalışan, öğrenci, dernek yahut parti üyesi olarak da kamu hayatının çeşitli kademelerinde yer alan insanlardır. Dolayısıyla zamanlarının büyük bir kısmı mesleki meşguliyetlerle veya okul ve üniversitelerde geçmektedir. Hülasa olarak, nerede yaşasa yaşasınlar ve hangi pozisyonda bulunuyor olursa olsunlar Müslümanlar, iyi birer komşu olarak toplumsal hayata iştirak edip onun ıslahına çalışır, ayrıca adaleti, hayrı tavsiye edip şerden sakındırırlar.

Ali Mete

12. Sağlık Bilinci

Sağlık, Rabbimize kulluğu hakkıyla yerine getirebilmeyi, sevindiklerimizle güzel vakit geçirmeyi, neşelenmemizi, mutlu olmamızı, işlerimizi aksatmadan yapabilmemizi sağlayan hayata dair büyük bir nimettir. Özellikle Ramazan aylarında sultanlara layık hazırladığımız iftar sofralarımız bir taraftan göz ve mideye hitap ederken, diğer taraftan sağlığımızı tehdit etmektedir. Geçmişten günümüze kök salarak yerleşmiş kültürel beslenme alışkanlığımız yerini modern çağda bilinçsiz beslenmeye terketmiştir. Çoğumuz için sağlık, artık hastalanıldığında kıymeti bilinen bir kavram hâline gelmiştir. Ancak hâlsiz kaldığımızda, yataklara düştüğümüzde sağlığın ne kadar önemli olduğunu anlarız. Çantalar dolusu ilaçlar, şifalı bitkiler derken sağlığımıza kavuşmak için her yolu deneriz.

Üzerimize düşeni yaptıktan sonra, Şuarâ suresinin 80. ayetini hatırlayarak, “Hastalandığımda O Allah ki bana şifa verir.” diye dua ederiz. Bedenimiz bize bir emanettir. Ona iyi bakmak, sağlıklı beslenmek, Allah’a kul olmanın gereğidir. İçinde türlü türlü besin kaynakları ile denizi emrimize amade kılan, sağmal hayvanlarda ibretlik bir mekanizmayla bizlere tertemiz süt nimetini veren, yine biz insanoğlunun yaptıkları çardaklarda rengârenk meyveler var eden ve bizlere şifa olan sayamayacağımız kadar çok nimet vardır.

Bir müminin Kâbe’yi tavafı gibi vücudumuz da devamlı hac farızasını yerine getiren, en küçük yapı taşlarımız olan hücrelerin, dengeli ve düzenli olarak işlevini yerine getirmesi gerekir. Bunun için gerekli olan besin maddeleri belirli oranlarda alınmalıdır. Örneğin yemeklerde, ekmekte, içeceklerde; yağlar, karbonhidratlar, proteinler, vitaminler ve mineraller bulunmaktadır. Bunların tüketimine dikkat etmediğimizde, sağlığımızın zaman içinde bozulduğuna, çeşitli hastalıkların var olduğuna şahit oluruz.

Kur'an'da, Rabbimiz biz kullarına sağlıklı beslenmeyle ilgili birçok bilgi verir. Günümüzdeki beslenme ahlakına baktığımızda, özellikle gençler ve çocuklarda popüler olan, sıhate değil, damak zevkine hitap eden, fast food, asitli içecekler, cips-cola geniş yer tutar. Bunlar gibi fazla tüketilen ürünlerin hepsi ömrümüzü kısaltan, sağlığınıza zarar verecek glikoz, asit, yağ asit esterleri ve bir sürü kimyasal koruyucu, katkı maddeleri ihtiva eder.

Son yıllarda piyasaya sürülmüş olan Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) ise sağlığınıza olumsuz etkileyen önemli faktörlerdir. Kim bilir, belki de yakında portakal aldığımızda içinden elma, karpuz aldığımızda içinden salatalık çıkma ihtimaline hazırlıklı olmalıyız. Sebze ve meyvelerin geniyile oynayanlar, aynı zamanda biz insanlığın geleceği nesliyle de oynamış oluyor. "Sağlıklıdır" damgalarıyla satılan BIO ürünlerdeki vitamin değerlerinin, normal ürünlerden pek farkı olmadığı testlerle kanıtlanmıştır.

Bilim araştırma merkezlerinden yayınlanan haberlere göz attığımızda GDO'lu ürünlerin insanların bağışıklık sisteminde tahribatlar yapabileceği, kullandığımız antibiyotiklerin etkisini azaltabileceği, hatta daha ilerisi kansere sebep olabileceği üzerine vurgu yapılmaktadır. Bir ilacın etkisi bile insan üzerinde 20-25 yıl araştırıldıktan sonra yasal üretim hakkı kazanırken çok hızlı bir şekilde önümüze sunulan bu hormonlu ürünleri tüketimde ne kadar hızlı bir alışkanlık kazandığımızı gözden geçirmeliyiz.

Maalesef çoğu zaman dikkat etmediğimiz beslenmemiz, beden kapasitesini aşan işler ve görevler, beraberinde günlük hayatımızdaki problemlerin getirdiği stres gibi birçok dış etkenler de bizi sağlığınıza etmektedir. Peki sağlığınıza korumak ve ölçüyü tutturmak için neler yapabiliriz? Bu konuda dikkat edilmesi gereken birkaç hususu maddeler hâlinde şöyle özetleyebiliriz.

- İlk olarak Rabbimizin bizim üzerimizde çok emeği olduğunu ve sağlığın bize emanet edildiğini unutmamalıyız. Sağlık bilinci her zaman aklımızda yer etmeli ve bu konu zihnimizde daima canlı tutulmalı.
- Kur'an'da bizim için şifa olan, sağlıklı beslenmemizi öğütleyen birçok ayet bulunmaktadır. Bunları okumalı, anlamalı ve hayatımıza tatbik etmeliyiz. Gerekirse yazıp göz önünde bulunan bir yere koymalıyız.
- Her meyve ve sebze yi mevsiminde yemek, yapılacak en hayırlı ve verimli beslenme şeklidir.
- Yemek öğünlerinde karnımızı tıka basa doyumak yerine, az ve öz miktarda yemeliyiz. Sağlık uzmanları her yemek yenildiğinde midenin 1/3'ünü boş bırakılması gerektiğini öğütler. Tam olarak dolu mide zamanla erken yaşlanmaya sebep olur.
- Özellikle un, tuz ve şeker üçlüsünü mümkün olduğuca az miktarda kullanmalıyız. Çay, kahve gibi içecekler mümkün mertebe şekersiz tüketilmeli, tansiyon hastalığı ile doğru orantılı olan tuz kullanımı en aza indirgenmelidir.
- Her gün belli zaman aralıklarıyla yürüyüşe çıkmalı veya haftada bir de olsa spor faaliyetiyle uğraşılmalıdır.
- Vücudumuzdaki tüm atıkları temizleyen suyu, bolca tüketmeyi unutmamalıyız. Su, vücuttaki tüm zehirli atıkları temizleyen en güzel, en saf, en doğal bir rahmet kaynağıdır.

Sağlık konusundan bahsederken Kanuni Sultan Süleyman'ın şu dizisine de yer verelim:

*“Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi.
Olmaya devlet cihanda, bir nefes sıhhat gibi...”*

Bir nefeslik sıhhatiyle cihanı idare etmeye talip olan insan, aldığı her nefeste Rabb'ine karşı sorumluluğunu unutmamalıdır. Her konuda olduğu gibi bilinçli beslenmeyle de üzerine düşeni yapmalı, sağlığına değer verip, dikkat etmeli ve çevresindekilere de güzel örnek olmalıdır.

Dr. Gönül Ar Çakır



13. Vahiy Gözüyle İlim

İlim olmaksızın İslam'ın anlaşılması mümkün değildir. İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem (a.s.)'a isimler öğretilip, meleklerin huzuruna çıkınca, melekler şaşarak; "Sübhâneke, yani seni her türlü eksikliklerden tenzih eder, biz senin bildirdiğinden başka birşey bilmeyiz." (Bakara suresi, 2:31-32) dediler.

Meleklerin bu ifadesi, bilginin kaynağının, Allah Teâlâ olduğunun unutulmaması gerektiğini ifade eder. Vahyin "Oku!" diye başlaması, İslam dininin öğrenmeye ne kadar önem verdiğini göstermesi açısından şüphesiz yeterlidir. Allah katında en zirve makama ancak Allah korkusu ile ulaşılır. Bunun böyle olduğu, Fatır suresinin 28. ayetinde şöyle ifade edilmiştir: "Kullarımdan ancak âlimler, Allah Teâlâ'dan gereği gibi korkar." İlim ve takva arasında sıkı bir bağ kuruluyor.

Tabir yerindeyse, ilim ve takva bir ayakkabı çifti gibidir. Biri diğerinin yerine kullanılamadığı gibi, biri olmadan diğeri de giyilmez. Peygamberimiz (s.a.v.) her fırsatta ashabını ilme teşvik etmiş, alimin abide üstünlüğünü, dolunayda ayın diğer yıldızlara üstünlüğüne benzetmiştir. Alimlerin meclislerini cennet bahçesi olarak tanımlamış, öğrenmek niyetiyle bir yola girene, Allah Teâlâ'nın cennet yolunu kolaylaştıracağı müjdesini vermiştir.

Faydasız ilimden Allah'a sığınıyor Peygamberimiz (s.a.v.). Öyleyse ilimde ilk aranacak özellik "fayda" unsurudur. İlmin mihenk taşı, "Allah'a kul, insanlara faydalı olma" düsturudur. Bu ikisinin elde edilmesini sağlayan ilim, sahibini hem dünyada, hem de ahirette mutlu sona ulaştıracaktır. Sınırları ilahî verilerle sınırlandırılmayan ilim, sahibi için felakettir.

Anahtarlarını, güçlü bir ordunun zor taşıdığı bir hazineye sahip Karun'a ki o, Mûsâ (a.s.)'ın kavminden idi; *"Allah'ın sana varlık vererek iyilik yaptığı gibi, sen de insanlara malınla iyilik yap!"* denildiğinde, o, *'O servet bana ancak bilgim sayesinde verildi.'*" (Kasas suresi, 28:76-77) diye karşılık vermişti. Bu tavrı onu helak etti. Rabbimiz bizleri, pek çok âyet-i kerîmede düşünmeye, araştırmaya ve ayetler üzerinde tefekküre davet eder.

Şüphesiz bunlar öğrenme vesileleridir. Bu ayetler, aynı hatalar tekrar edilmesin diye, Rabbimizin insanlara birer ikazıdır. Allah'a kullukta ihlası, insanlara iyiliklikte ihsanı kazandıracak ilim temennisisiyle...

Adem Hendek



14. Su Hayattır

Dünyamızın dörtte birini sular kapladığı hâlde, neden suyu tasarruflu kullanmalıyız? Oysa ki su; hayattır! Başladığımız her işe Allah (c.c.)'nun adı ve kelamıyla başlamamız gerektiğinden dolayı önce Allah (c.c.)'nun bu konu hakkında bize ne bildirdiğine bakalım. En'âm suresinin 99. ayetinde Allah (c.c.) buyuruyor ki: *"O, gökten su indirendir. İşte biz her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. O bitkiden de kendisinde üstüste binmiş taneler bitireceğimiz bir yeşillik; hurmanın tomurcuğundan sarkan salkımlar; üzüm bağları; bir kısmı birbirine benzeyen, bir kısmı da benzemeyen zeytin ve nar bahçeleri meydana getirdik. Meyve verirken ve olgunlaştığı zaman her birinin meyvesine bakın! Kuşkusuz bütün bunlarda inanan bir toplum için ibretler vardır."* (En'âm suresi, 6:99)

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığı gibi, Allah (c.c.), suyu sadece denizde, ırmaklarda veya kaynaklarda barındırmıyor, aynı zamanda gökten de yağmur şeklinde indiriyor. Yağmur ile, suya ulaşamayan bitkiler, çiçekler hep hayata kavuşuyor. Yağmur suyu topraktaki mineralleri çözüyor ve bitkilerin köklerinden ulaşması gereken yerlere ulaştırıyor. Fidanlar filizleniyor, büyüyor ve meyve veriyor. İnsanlar da bu meyvelerden ve bitkilerden yararlanıyor. Dolayısıyla faydalandığı bir şeyi insanlar kirletmemeli, israf etmemeli. Şu bir gerçek ki, yağmur yağmasa, hayat kaos olur.

Su; sıhhattir! Aynı zamanda insan vücudunun % 70'i sudan oluşur. İnsan bedeninin sağlıklı çalışabilmesi için yeterince su içmeliyiz. Her insan günde en az 1,5-2 litre su içmelidir. Aksi takdirde baş dönmesi, mide bulantısı ile başlayan rahatsızlıklarla karşı karşıya kalabiliriz. Üç günden fazla susuz kalan bedenimiz, ölmeye mahkûm olur. Hiçbir şey olmasa bile, organlarımızın ciddi hasarlar almasına sebep olabilir.

Su; temizliktir! Dinimizde suyun yeri temizlik açısından da vazgeçilmezdir. Abdest ve taharet gibi su kültürünü barındıran dinimiz, bedenimizi temiz tutmamızı emrediyor. İstatistiklere göre bir insan; Almanya’da günlük 122 litre, Dubai’de 500 litre, Hindistanda 25 litre su sarfediyor.

Su; kısıtlıdır! Dünyada bulunan suyun sadece %0.3’ünü içme suyu olarak kullanabiliriz. Bu demek oluyor ki, 300 kova sudan sadece bir kovasını içmek için kullanabiliyoruz. Özellikle kurak ve fakir ülkelerde susuzluktan ölenlerin sayısı her gün artıyor. Ümmet olarak biz, bir taraftan dua ederken, bir taraftan da kardeşlerimize su kuyuları açmalıyız.

Su; temizler, fakat zor temizlenir.. Kimyasallar ve çöplerden dolayı kirlenen suyu temizlemek çok zor ve pahalı bir prosedürdür. Kullanılmış su birçok zor aşamadan geçtikten sonra, tekrar kullanılabilir hâle gelir. Ama hiçbir zaman eskisi gibi temiz olmaz. Çünkü içindeki bazı kimyasallar ve maddeler sudan hiçbir metodla arındılamaz.

Yüce Allah (c.c.) buyuruyor ki: *“Asmalı ve asmasız bahçeleri, hurmaları, tadları farklı ekinleri, zeytinleri ve narları - birbirine benzer ve benzeşmez - yaratan O’dur. Ürün verdiği ürünüden yiyin ve hasad günü hakkını verin; israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.”* (En’âm suresi, 6:141)

Ayette de görüldüğü gibi Allah (c.c.), bize birçok nimet vermiştir. Hepsinin yaratıcısı O’dur. Ayette sayılan tüm nimetler, En’âm suresinde de öğrendiğimiz gibi, su olmadan büyüyemezler. Su da Allah (c.c.)’nin yarattığı bir nimet olduğundan onu da elbette israf etmemeliyiz. Abdest alırken, dişlerimizi fırçalarken, ellerimizi yıkarken, musluğu açık bırakmak yerine kapatmalıyız. Geremediği sürece boşuna su akıtmamalıyız. Çünkü *“Allah, israf edenleri sevmez!”* (A’râf suresi, 7:31)

Yağmur olmadan ne içme suyu, ne çiftçilik, ne temizlik, ne sanayi, ne balıkçılık, ne de gemicilik varolabilir. Bu yüzden, su olmasa, dünyada hayat felç olur. Bu kadar mühim bir nimeti kaybetmemek için el birliği ile israftan kaçınmalı ve suyu tasarruf etmeliyiz. 2013 yılı, Birleşmiş Milletler tarafından, "Uluslararası Dünya Su Yılı" olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bir an önce, özellikle Müslümanlar olarak bu sorumluluğu anlamalı ve üstlenmeliyiz. Dünya bize emanettir, emanete ihanet edilmez. İsraftan kaçınmalı ve suyumuzu koruma altına almalıyız.

Melike Baltacı



15. Din Sadece İnanmak Değil; İnanmak ve Uygulamaktır

Akakatin rehberi ve kaynağı, ebedî saadetin rehberi olan Kur'an için öncelikle önemli olan, sözlü olarak ifade edilen biçimiyle "inanmak-inanmamak" değil; nasıl olunduğu ve ne yapıldığıdır. Kur'an, insanları değerlendirişinde, onların sadece "inandıkları" veya "inanmadıkları" söylemini hiçbir zaman dikkate almamıştır. Sadece inanan olmak, hayat tarzında vahye ilgisiz olup sadece zihinsel kabul gerçekleştirmek, Kur'an'ın önem verdiği veya olumlu değerlendirdiği bir durumu ifade etmemiştir. Kur'an'da eylem, her zaman söylemden önce gelmiştir.

Bu açıdan, davetin ilk günlerinde vahyolunan bir ayet önemli ve dikkat çekicidir. Meleklerin cehennemdeki bir grup insana, "*Sizi şu yakıcı ateşe (cehenneme) sokan nedir?*" sorusuna, cehennemdekilerin verdiği cevap şöyledir: "*Biz (insanı kötülüklerden alıkoyan) namazı kılmadık; yoksulu/aç kalmış koruyup/kollamadık, doyurmadık; yanlış/kötü işlere dalmış olanlara arkadaşlık ettik, onlarla birlikte yanlışlıklara kötülüklerle dalıp durduk; tüm yaptıklarımızdan sorumlu olacağımızı kabul etmedik. Sonunda işin aslını anladık; ölüm bize gerçeği gösterdi ama artık yapacak bir şey yok.*" (Müddessir suresi, 74:42-47)

Yine şu ayetler de, aynı merkezde olmak üzere, konuyu "inanma-inanmama" veya ismen "mümin/Müslüman-kâfir/müşrik" ayrımından ziyade; tutum ve tavır, hâl ve gidişat ekseninde ele almışlardır:

· "*O cehennem ateşine, ancak iflah olmaz azgın kimse girer. Öyle ki, o kimse yalanlayıp hakikatten yüz çevirmiştir. Ama Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde olan (müttakî) o ateşten uzak tutulur. O ki, sorumluluk bilinciyle (takva) arınmak için malını Allah yolunda harcar.*" (Leyl suresi, 92:15-18)

· *“Hakikati yalanlayanı hiç düşündün mü? İşte o, yetimi itip kakan, imkânı olduğu hâlde yoksulun ihtiyacını karşılama düşünce ve arzusuna sahip değildir. Yazıklar olsun şu namaz kılan bazı kimselere ki, onlar namazlarının gereğine uyma konusunda lakayttırlar. Onların yaptıkları sadece gösterişten ibarettir. Hayırlı işlere yardımcı olmazlar.”* (Mâûn suresi, 107:1-7)

Şurası önemlidir ki risâletin ilk zamanlarıyla ilgili olmak üzere dikkat çeken önemli özelliklerden birisi, risâletin ileri aşamalarında anlam kazanan muhtevasıyla “mümin-kâfir” veya “Müslüman-müşrik” isimlendirmelerinin vahyin pek iltifat etmediği konular/isimler olmasıdır. Bu terimlerin kavramlaşması daha sonraları gerçekleşmiş ve kavramsal inşaları tamamlanınca da sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır.

İnsanların davet karşısındaki konumlarını ifade etmek için ilk zamanlar kullanılan terimler, sonraki zamanlardakinden çok daha başkadır. Risâletin ilk yıllarında, daveti kabul edenleri, sorumluluğunun bilincinde olan, hakikati onaylayan, Allah’a karşı sevgi ve saygısı nedeniyle bir yanlışlık yapmaktan çekinen, hakikate uymakta samimiyet gösterip ahlakını yüksek kılan, kendini her türlü yanlıştan, kusurlardan arındırmaya çalışan, hâl ve davranışlarında, tutum ve tavırlarında dengeli, iyiliklere, nimetlere müteşekkir, mevcut olumlu, doğru özelliklerini koruma konusunda dirençli, sabırlı, ahlaklı... kimseler olarak tanımlayan Kur’an; davetin muhaliflerini ise hakikate/doğruya/güzel ahlaka uzak duran, sırt dönen, yüz çeviren; hakikat konusunda kuşkucu, kararsız, kendisini sorumlu kabul etmeyen, azgın, hayasız, hakikati yalanlayan, iyilik ve nimetlere karşı nankör; büyülenen, kibirli, günahkâr, suçlu, zalim, fasık, şımarık, cimri, müsrif, küstah, hoyrat, menfaatperest, saldırgan, taşkın, boş işlerle uğraşmayı seven, insanları aşağılayan, yetime, fakire, yardımcı olmayan, hayra engel olan... kimseler olarak tanımlamıştır.

Burada dikkat çeken ve önemli olan şey, insanların bu ayrışmasının, hakikat karşısındaki tutum ve tavırları nedeniyle gerçekleşmiş olmasıdır. İnsanlara sırf “inandıkları” veya “inanmadıkları” için bazı olumlu veya olumsuz sıfatlar atfedilmemiştir.

Böyle olunca bir defa değil, binlerce kez kendimize dönüp bakalım; bakmamız da gerekiyor. Eğer sadece “inanan” isek, inanan ama inandığını hayatının ilkesi hâline getiren olamamışsak vay hâlimize. Bilelim ki inanan olmak önemlidir; gereklerini yerine getirmek veya yerine getirmek için çabalayan olmak şartıyla. Yoksa kendimizi aldatmış ve avutmuş oluruz. Bu öylesine bir aldanma ve avunmadır ki yönü ebedî azaba doğrudur; ebedî pişmanlık, ebedî azaptır.

Prof. Dr. Celaleddin Vatandaş



16. Tüketerek Tükendiğimizizin Farkında Mıyız?

Ekonominin tanımı yapılırken kaynakların sınırlı, insan ihtiyaçlarının ise sınırsız olduğu ifade edilir. Bu tanım gereği; ihtiyaçları sınırsız olarak kabul ederseniz, tüketimde aşırıya gitmenin önüne de geçemezsiniz. Yine bu tanıma göre sınırsız ihtiyaçları tek frenleyecek saik, kaynakların sınırlı olmasıdır. Bu yaklaşım ise, tüketim çılgınlığına kapı aralamaktadır.

Tüketim çılgınlığı, insanlık olarak tükenişimizi de beraberinde getirmektedir. Salgın bir hastalık gibi yayılmakta olan bu çılgınlığın ortaya çıkışına bahane teşkil eden ana sebep mutlu olma arzusudur ve bununla birlikte bilinç altında “Ne kadar tüketirsen, o kadar mutlu olursun.” düşüncesi oluşmaktadır. Tükettikçe mutlu olacağına inanan insan, tükendiğinin farkına varmadan, tüketir. Tüketimde aşırı gitmekle, kendi ayağının altındaki zemini yok ettiğini, içinde yaşadığı dünyayı yaşanamaz hâle getirdiğini farkedemez ve haz alarak tüketmeye devam eder. Çok tükettiği hâlde mutlu olamayan insanları gördüğümüzde, tüketmekle mutluluk arasında doğrudan bir bağlantının olmadığını anlarız. Peki yaşanabilir bir yeryüzü için bu tüketim çılgınlığı nasıl durdurulacak? Tüketim çılgınlığının ağır faturalarını ödememek için çözüm üretmek ve çözüme de kendimizden başlamamız gerekmektedir.

İşte bu aşamada eşyaya bakımımızın önemi büyüktür. İnsanın eşyaya bakış açısı, eşyayla girdiği ilişkiyi belirler. Sahip olduğunu düşündüğümüz şeylere mutlak sahibiymiş gibi mi, yoksa bize emanet edilmiş bir sorumluluk olarak mı bakıyoruz? Kendi hizmetine verilen yeryüzüne emanet bilinciyle değil de sahip olma, kaynaklara hâkim olma hırsıyla davranıldığında neticenin ne olacağını anlamakta zorlanmayız. Bugün artan nüfus, kamçılanan tüketim arzusu kaynakların tükenişine sebep olmuştur. Kaynakların fütursuzca kullanımı, tüketimin ihtiyaç olup olmadığı gözetilmeden çılgınca artması yeryüzünün gittikçe yaşanabilir bir mekân olmaktan çıkmasına sebep olmaktadır.

Tüketimin artması, insan yaşamının en temel kaynakları olan temiz içme suyuna ulaşımın güçleşmesinden, yaşamı olumsuz etkileyecek hava kirliliğinin artmasına varana dek birçok olumsuzluğa sebep olmuştur. Yaşam alanları insanın bizzat kendi dâhli doğrultusunda mahvolmaktadır.

Oysa tüketirken sorulması gereken birinci soru “İhtiyaç mı?” olmalıdır. Alınan, tüketilen şeyler “İhtiyaç mı?” sorusu zaviyesinden bir iç sorgulamaya tabi tutulmadığı takdirde farkında olmadan tüketim çarkının bir parçası olabiliriz. Körüklenen tüketim anlayışı ihtiyaç tanımlarımızı da değiştirdi. İhtiyaç olmadığı hâlde bize ihtiyaçmış gibi empoze edilen o kadar çok şey var ki hayatımızda! Mevcut ekonomik anlayış, üretimi artırmak için tüketimi teşvik ediyor; daha fazla üretmek için daha fazla tüketmenin gerekliliğini vaaz ediyor. Akan bir ırmağın kenarında abdest alırken dahi suyu israf etmemenin tavsiye edildiği bir medeniyetin çocukları olarak bugün dünya kaynaklarının acımasızca tüketildiğine şahitlik ediyoruz.

Tüketimi teşvik eden en önemli faktör, ana gayesi ürünün daha fazla satılmasını sağlamak olan reklamlardır. Ürünü bize bir ihtiyaç olarak dayatan reklamlar, insanları zaaf noktalarından yakalamak için her yaş grubuna göre değerlendirme stratejileri geliştiriyor. Sonuç ise daha fazla mutlu olmak için daha fazla tüketim içinde olma; yani tüketim hırsı. İnsanlar canları sıkıldığında, problemleri olduğunda alışverişe çıkmayı dinlenme olarak ortaya koyuyorlar, tüketim zincirinin bir parçası olduğunu farketmeden. Tatminliği tüketmekte görenler, tükettikçe daha da doyumsuzlaşıyor.

Ramazan ayında terbiye edilen nefsimiz, tüketime karşı da duyarlı hâle gelmelidir. Oruçla terbiye olan midemizi, Ramazan ayında olduğu gibi diğer aylarda da fazla doldurmama gayreti içerisinde olmak gerekir.

Oysa her konuda olduğu gibi bu hususta da kural, ölçü ve dengeyi gözetmek olmalıdır. Bu da ancak elindekine mutlak sahip olma “özgürlüğü” içerisinde değil, emanet bilinci ve sorumluluğu içerisinde yaklaşmakla gerçekleşir. Aksi hâlde elinde imkân olduğu hâlde insanı ne durdurabilir ki!

İslam denge ve ölçüyü önemsemiş, israftan, lüzumsuz ve ihtiyaç dışı harcamalardan da sakınmayı tavsiye etmiştir. Bu hususta, “*Yiyiniz, içiniz ama israf etmeyiniz. Allah israf edenleri sevmez.*” (A'râf suresi, 7:31) ilahî emri tavrımızı belirleyen, bize sınır çizen, yön tayin eden ilkemiz olmalıdır.

Murat Kubat



17. Konuşmada Üslup

“**R**ahman (olan Allah) insanı yarattı ve ona beyanı (konuşmayı) öğretti.” (Rahmân suresi, 55:3-4) Bu ayete göre konuşma vasfı, Allah’ın insana bahşettiği ve insanoğlunu böylelikle diğer varlıklardan farklı kıldığı temel özelliklerinden biridir. Beyan kabiliyeti insan ilişkilerinde en önemli iletişim aracıdır. Başkalarına karşı kendisini ifade ve bir şeyleri izah edebilme; başka insanlarla duygu ve düşünce alış verişinde bulunabilme ancak bu özellik sayesinde olabilir.

Allah tarafından insana verilmiş her nimette olduğu gibi, konuşma nimetini de insanoğlu Kur’ani bir denge üzerinde kullanmalıdır. Kur’ân-ı Kerîm’de bu konuda birçok emir ve nasihat bulunmakla beraber, bu emir ve nasihatleri en güzel şekliyle hayata geçirmiş olan Arapların fasihi (en edebî konuşanı), Efendimiz (s.a.v.) olmuştur. Bu konuda da örnek olarak Allah Resûlü (s.a.v.)’i kendimize misal edinmeli ve bir konuşma üslubu geliştirmeliyiz.

Kur’an, güzel sözü, hoş meyvesi olan bir ağaca benzetmektedir. Onun doğru (Nisâ suresi, 4:9), güzel (Bakara suresi, 2:83), yumuşak ve ruha işleyecek tesirde olması gerektiğinin üzerinde durmaktadır (Tâhâ suresi, 20:44). Bu ölçülerle insanlığa hitap edildiğini Kur’ân-ı Kerîm, bizzat kendisi mükemmel bir şekilde ortaya koymaktadır: “Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi.” (Zümer suresi, 39:23) Kur’ani her türlü özellik ve güzellikte olunması gerektiği gibi, üslup konusunda da Müslüman Kur’an ahlakıyla ahlaklanmalıdır.

Kur’ân-ı Kerîm ve hadîs-i şerifler konuşma üslubunu şekil ve içerik olarak inceliklerine kadar tarif etmiştir. Lokman (a.s.) oğluna: “Yürüyüşünde tabii ol ve sesini alçalt. Unutma ki seslerin en çirkini merkep sesidir.” (Lokmân suresi, 31:29) diye vasiyet eder Rabbimiz.

Konuşmada tevazuya ve ses tonunun ayarına dikkat çekmektedir. “*Sen, Rabbi’nin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et.*” (Nahl suresi, 16:125) veya “*Hayırlı şeyler konuşmak, sükûttan daha iyidir; sükût da kötü şeyler konuşmaktan daha iyidir.*” (Hâkim, III, 343) buyurularak da sözün içeriğinin hangi ölçülere göre belirlenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Tebliğ ve irşadın mükemmel olarak gerçekleşmesi için konuşma faktörü büyük ehemmiyet taşımaktadır. Efendimiz (s.a.v.) kendisi hakkında, “*Kendisi yemin ederek ağızından haktan başka söz çıkmadığını ifade etmiştir.*” (Ebû Dâvûd, İlim, 3), “*Ben, az-öz söz söyleme (cevami’ul-kelim) özelliği ile donatılmış olarak gönderildim.*” (Buhârî, Cihat, 122) buyurmuştur.

Yine onun tane tane konuştuğu, başkalarının anlamayacağı kelimeler kullanmadığı, lüzumsuz sözlerden kaçındığı ve üslup ve içeriği her daim dinleyici, ortam, mekân ve zamana göre ayarladığı rivayet edilmiştir. Konuşmalarda bu tür güzel faktörleri göz önünde bulundurmak, konuşmacının toplum içinde saygın ve sözü dinlenir bir şahsiyet olmasını sağlar.

Günümüzde tartışma anında sesin yükselmesi veya muhatabın incitilmesi bazı ortamlarda alışlagelmiş bir hâl almıştır. Evde, okulda, iş yerinde, sokakta ve toplu taşıma araçlarında yüksek sesle konuşmalara hatta bağırmalara sıkça rastlanılabilir. Fakat müminleri üslup konusunda uyarmak üzere nazil olan şu âyet-i kerîme çok nettir: “*O vakit Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi.*” (Â-i İmrân suresi, 3:159) Allah’ın birer halifesi olarak yumuşak huyluluk her müminde olması gereken temel özelliklerden biridir.

Dil, sevaba ulaşma noktasında muazzam bir kolaylıklık ve vasıta olmasına rağmen günaha vasıta olma tehlikesini de kendinde taşır. Söz muhabbeti artırabildiği gibi, onu yok da edebilir. İkinci ihtimali önlemek için ise, dili terbiye etmek gerekir. Dilin terbiyesi ise, kalbin terbiyesinden geçer. Amel gerçekleşmeden evvel, niyet hasıl olur. Konuşmada maksadın iyi, güzel ve yararlı olması gerekir.

Bu maksadı taşımayan konuşmalar boş ve yararsız konuşmalardır. Güzel konuşmak için evvela niyet temiz olmalı, sonra Kur’ani ölçülere uygun olmalıdır. Dinimiz, hayırlı bir sözü olmayana susmayı emretmektedir: “*Ya hayır konuş veya sus!*” (Buhârî, Edep, 31, 85) Kalbi Allah sevgisi ile dopdolu olan Müslüman, kalbinde bulunana layık ve yakışır üslupla konuşmaya gayret eder ve bu noktada da örnek olur.

Sebahat Özcan



18. Hatada Israr Etmemek ve Tövbeye Sarılmak

Doğum ve ölüm arasındaki yaşam, insanın onu nasıl değerlendireceği hakkında imtihan edildiği bir nimettir. İnsana yaşamı içinde sınırlar, Allah (c.c.) tarafından çizilmiş ve bu sınırı aşmaması tavsiye edilmiştir. *“İşte bu (hükümler) Allah’ın koyduğu sınırlarıdır. Kim Allah’a ve peygamberine itaat ederse, Allah onu, içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. İşte bu büyük başarıdır.”* (Nisâ suresi, 4:13) Allah (c.c.)’yu ilah edinen, inanmış her kişi için Allah’ın “hudûdullah” olarak tanımladığı bu sınır çizgileri hayati önem taşır. Çünkü sınırın dâhilinde olmak Allah ve resulüne itaat etmek ve dışına çıkmak ise, itaatsizliği göstermektedir. İnsan tüm hayattaki imtihanını bu sınırlarla yaşar.

İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem (a.s.), kendisine ve eşine yaklaşmamaları emredilen ilk sınırı aşmakla, insanın bilgili olmasına rağmen çeşitli etkenlerle hataya düşebileceklerini göstermişlerdir. Bununla ilk insan zaaflarını keşfetmiş ve hemen yaptığını telafi cihetine gitmiştir. Olayın diğer sorumlusu şeytan ise, hatasını düzeltmek yerine, yaptığı şeyin sorumluluğunu bir başkasına atarak tavrında ısrarcı olmuştur.

İşte buradan insanlık için iki davranış modeli ortaya çıkmıştır. Yaptığı hatanın kendisine ve çevresine zarar verdiğini kabul ederek bütün bunların ve varlığın sahibi Rabbi’nden bağışlanma dileyen sorumluluk sahibi bir davranış tarzı bunlardan biridir ki, buna “Ademi” bir davranış diyebiliriz. Diğeri ise hatalarının sebeplerinde kendisinden başka herkesi sorumlu gören ve bununla kendini suçlu görmeyen davranıştır ki bunu da şeytani bir davranış olarak niteleyebiliriz.

Hz. Âdem (a.s.) ile insanoğlu tövbe etmeyi öğrenmiştir. Tövbe, işlenen günahı ondan pişman olmak suretiyle derhâl terk etmek, bir daha o günaha dönmemeye kesin karar vermektir.

Tövbe kelimesi, hatadan, gûnahtan Allah'a dönme anlamı ile yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Kişi, tövbe etmekle, işlediği günahından pişman olduğunu, içinde bulunduğu şimdiki zamanda ve gelecekte o günahı bir daha işlemeyeceğine karar verdiğini ve kararında da sebat ettiğini ifade etmiş olmaktadır. Allah da bu şekilde tövbe eden bireyin tövbesini kabul edeceğini vaat etmiştir. Günahlar sahibine zarar verdiği gibi topluma da zarar veren; yasaklanan ya da sorumluluklarını yerine getirmemesinden dolayı işlenen söz ve eylemlerdir.

Yüce Allah işte bu sebeplerle inananların tamamına tövbe ve istiğfar da bulunmalarını emir ve tavsiye etmekle kalmıyor, tövbe edip, günahlarının bağışlanmasını istedikleri zaman, kurtuluşa erip, mutluluğa ulaşacaklarını ümit etmelerini de tavsiye ediyor. O hâlde bu tavsiye veya emir karşısında insanların ölmeden önce yapmaları gereken şey, Allah'ın kabul edeceğini umarak günahlarından tövbe etmeleridir.

Tövbe önce insanın zihninde oluşmaya başlar. Bir şeyi yapmak ya da terk etmek biçiminde ortaya çıkan durum, öncelikle kalpte o şeyin faydalı veya zararlı olduğu şeklinde bir tasdik meydana getirir. Bundan sonra faydalı oluşunu tasdik etmekten onu meydana getirme arzusu ve meyli, zararlı olanı tasdik etmekten de onu terk etme arzusu doğar. Son olarak da bu arzu ve eğilimle birlikte oluşan güç, fiilin ya yapılmasını ya da terk edilmesini gerektirir. İşte böylelikle tövbe, insanı çelişki ve kaostan kurtarıp, tutarlılığa, dürüstlüğe sevk ederek onun şeref ve haysiyetini korumasına yardımcı olmaktadır.

Tövbe etmek suretiyle insan, Rabbini hatırlamakta ve O'na karşı güvenini tazelemektedir: *"Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tövbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim affedebilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler."* (Âl-i İmrân suresi, 3:135)

Ahret olan ikinci dünyamızın varlığına inanmak, Müslüman olmanın temelini oluşturmaktadır. Bu inanç ile yaptığımız her davranışımızı sorgular, tartar ve ahirete acı azık olmadan, önce amellerimizi temizlemeye gayret ederiz. Dünya hayatına denge katan bu inanç, düşünmeyi, sorgulamayı, ıslah etmeyi ve tövbe etmeyi beraberinde getirmektedir.

Sultan Balkaya



19. Sabredenlere Müjde!

Yeryüzünde Allah'ın halifesi olarak yaratılan insanoğlu, Hak Teâlâ'nın rızasını kazanma ve ebedî hayatı elde etme yolunda çeşitli imtihanlardan geçmektedir. Mümin, bu dünya hayatının geçici olduğu bilincinde olan ve bu doğrultuda sorumluluklarını yerine getirmek için gayret gösteren, imanın harekete geçirdiği bir kişidir. Zorluklar, hastalıklar, farklı farklı sıkıntı, bela ve musibetler bu hayat yolculuğunda insanın karşısına daima çıkacak olan imtihan vesileleridir.

Unutmamalıdır ki, Kur'ân-ı Kerîm, bize her insanın imkânı doğrultusunda imtihana tabi tutulacağını bildirmektedir. Cenâb-ı Allah, Bakara suresinde şöyle buyurmaktadır: *"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek imtihan ederiz. Sabredenleri müjdele. Onlar; başlarına bir musibet gelince, 'Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.' derler. İşte Rableri katından rahmet ve merhamet onlarıdır. Doğru yola ulaştırılmış olanlar da işte bunlardır."* (Bakara suresi, 2:155-157)

Âyet-i celîlenin de ifade buyurduğu gibi, Allah Teâlâ bizleri sadece çeşitli imtihanlara tabi tutmamış, aynı zamanda musibet ve sıkıntılarla nasıl mücadele edeceğimizi de tarif etmiştir. Olumsuzluklara karşı Müslümanca tavır odur ki, musibetlerle karşılaştığında, Allah'a tam bir güvenle teslim olur, sabır gösterir ve sadece ölümden değil, her türlü sıkıntı ve belada, *"Biz Allah'a aitiz, nihayet O'na döneceğiz.' derler."* (Bakara suresi, 2:156) Mümin ümitsizliğe kapılmaz, her türlü nimet ve sıkıntının, ahiret hayatı için bir imtihan vesilesi olduğunu bilir, kendisine acizliğini hatırlar, sabır ve dua ile Allah'a iltica etmesini sağlar.

Âlemlere rahmet olan Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadîs-i şerifte: *"Müminin durumu ne kadar da ilginçtir. Zira müminin her hâli kendisi için bir hayır vesilesidir. Böylesi bir durum da ancak müminde vardır. Müminin hâli de şudur: Mümin nimetlere karşı şükreder zorluklara karşı da sabreder ve böylece her iki durumda da sevap kazanır."* (Müslim, Zühd, 64) Kur'ân'ı Kerîm, imtihan örneklerinden bahsederken, bolluk, yoksulluk,

kıtlık, hastalık, işkence, zulüm gibi örnekler vermektedir. Her insanın imtihanı farklı olmakla beraber iman etmenin de müminler için yeterli olmadığını Ankebût suresi şöyle anlatmaktadır: *“İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece ‘İman ettik.’ demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmiştir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancılara da mutlaka ortaya koyacaktır.”* (Ankebût suresi, 29:2-3)

Rabbimiz her insanı dener ve bu deneme şekli ve aracı herkes için farklı olur. Bu musibetlerin bir sınama olduğunu anlayan mümin mutlaka Rabb’ine tevekkül eder. Belli aralıklarla vahyin tekrar insanlarla buluşması için gönderilen peygamberler dahi imtihana tabi tutulmuş, hatta en sıkıntılı ve şiddetlisini onlar yaşamak zorunda kalmışlardır. Cenâb-ı Allah’ın, Nahl suresinde bizlere: *“Sabredenlere yapmakta olduklarının en güzeliyle mükafatlarını vereceğiz.”* (Nahl suresi, 16:96) diye buyurarak, bu müjdesine nail olmak, her türlü musibete karşı metanetli davranmak ve sabretmekten geçtiğini bildirmektedir.

İmtihanlar farklı olsa da hepsinin amacı bizi Allah’a yaklaştırmaktır. Sadece kötü insanlar değil, Allah’ın sünneti gereği, iyi insanlar da imtihandan geçirilmektedir. Maddi ve manevi imtihanlardan yüz akı ile çıkabilmek için mümin kendisini önceden manen hazırlar ki, gün geldiğinde sabredecek enerji ve bilince sahip olsun. Elimizde olmadığı gibi, engellemesi elimizde olan musibetler de vardır. Bu tür maddi ve manevi musibete götürebilecek yollardan uzak durmak, helal sınırları içerisinde kalmak, sadece kendimizi değil eş, çocuk akraba komşu ve hatta toplumu da uyarmak görevlerimizin başında gelmelidir. Musibet isabet ettiğinde de tavsiye edilen sabır, müminler için bir kurtuluş reçetesi ve huzuru getiren manevi bir güçtür. . Her türlü felaket ve sıkıntıda sabr-ı cemil ve *“İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn.”* (Bakara suresi, 2:156) demeyi Cenâb-ı Allah cümlemize nasip eylesin.

Mustafa Ayar

20. Medyen

Jarih tekerrürden ibarettir derler ya, hakikaten tarihte geçen pek çok olayın zaman zaman tekrar ettiğine şahitlik eder insanolu. İşte tekrarlanan olaylardan bir tanesi de hiç şüphesiz ki, Şuayb (a.s.)'in peygamber ve uyarıcı olarak gönderildiği Medyen halkının hayatıdır. Kur'ân-ı Kerim'de pek çok ayette zikredilen bu kavmin hikayesini ibret almak için tekrar tekrar okumak gerekir. Ne var ki, bugün dünyada egemen olan ekonomik ve siyasi sistemin Medyen halkının oluşturduğu sistemden farklı olduğunu söylemek de mümkün değildir.

O zamanlar, belki bazı şeyler bugüne göre çok ilkel kalıyor idiyse de ilke olarak, elde edilen ve ulaşılan sonuç aynı idi. Gücü olan, güçsüzü eziyor; malına, ülkesine el koyuyor; alış veriş yaptığında, alırken eksik tartıyor; satarken fazla gösteriyor. Gücü olan güçsüze karşı ambargo ve kota uyguluyor; kendi malını ise istediği gibi satıyor. Günümüz dünyasında ise, kanunların pençesinden kaçabilenler istedikleri gibi kazanıyor; sanal ortamda mallarının değerini yükseltiyor, spekülasyonlarla rakiplerini ezip geçiyorlar. Tüm bu olup bitenler toptan bir dünya ekonomisinin çöküşüne, hiç değilse kökünden sarsılmasına sebep olsa da, artık dünya ekonomisi bu kurallar içinde yürür hâle geldi. Tüketici ile üretici veya aracı birbirini düşünmek yerine sadece kendisini düşünür hâle geldi. Aslında her kesimin kendi çıkarlarından önce, kendi hakkı da dâhil olmak üzere bir diğerrinin hakkını korumaya yönelmesi gerekirdi. İşte o zaman adalet olacaktı. Üretici ve satıcı kâr edecek, alıcı/tüketici de kendisine uygun ürünü bulabilecekti.

Ama Medyen ahalisi öyle yapmadı. Eline silahları aldıklarında yola çıkıp kervanları soydular. Soyulmamış olan kervanlar ise, kentlere inip pazarlara çıktıklarında mallarını ne istedikleri (pazar) fiyatına satabildiler ne de alacakları malları gerçek fiyatından alabildiler. Çünkü karşılarında azgınlaşmış ve hakkı aşan bir Medyen ahalisi vardı. Satarken kendi mallarını aşırı över, 10 kilo ise 11 kilo gösterecek şekilde terazilerini tartarlar, bir mal aldıklarında ise 10 kilo malı 9 veya 8 kilo şeklinde terazilerini ayarlayıp o malı da aşırı şekilde yererler, ayıpları varmış gibi gürültü çıkarırlardı.

O zamanlar o bölgede, ticaret Medyen toprakları üzerinden yapılıyordu. İskenderiye, Petra, Kudüs, Halep ve Antakya'nın Mekke, Medine ve Umman ile Yemen arasındaki ticareti bu bölgeden geçiyordu. Tüccarlar, Medyen halkının bu zulümlerinden bıkmış iseler de yapacakları bir şey yoktu. Çünkü o günlerde onların borusu ötüyordu.

Allah, dünün Medyen halkını bizlere örnek vererek bugün de uyarmaktadır. Kur'an'ın, A'râf ve Hûd surelerinde anlattığı Medyen halkının hikayesinde dikkati çeken en önemli bölüm ise, ölçü ve tartıda yapılan haksızlıkların bir fesat ve kargaşa olduğunun ifade edilmesidir. Bu ise, şiddetli bir şekilde yerilmekte, insanların haklarının gasbı olarak görülmektedir. Yani burada o günlerde ölçü ve tartıda gündeme gelen haksızlık şimdi karşımızda her türlü aldatmayı ve kandırmayı da muhteva etmektedir. Çünkü o zamanlar ölçü ve tartı tüm bir toplumun ahlakının ölçüsüydü aynı zamanda. İşte o zamanın ölçü ve tartıdaki haksızlıkları onların ahlaksızlığını temsil ederken, bugünkü dünyada da bu bir ölçü sayılabilir.

Ayeti incelediğimizde gördüğümüz bir gerçek de, "kâr"ın bir nimet olduğu ancak haksızlık ile kazanılan paranın ise zulüm aracı olduğu gerçeğidir. Hûd suresinde Medyen halkının hikayesine şöyle başlanır: *"Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi ki: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. Ölçeği de, teraziyi de eksik tutmayın. Ben sizi hayır (bolluk) içinde görüyorum. Bununla beraber yine de sizi kuşatacak bir günün azabından korkuyorum. Ey kavmim! Ölçerken ve tartarken adaleti yerine getirin. Halkın malına densizlik etmeyin ve yeryüzünde fesatçılık yaparak fenalık etmeyin. Eğer mümin iseniz, Allah'ın helalinden size ihsan ettiği kâr sizin için daha hayırlıdır. Bununla beraber ben sizin üzerinize gözcü değilim."* (Hûd suresi, 11:84-85)

Fakat Şuayb (a.s.) bu uyarıları Medyen halkını tedirgin etti. Nasıl ki, bugün sermaye sahiplerinin istedikleri gibi at koşturmaları üzerine dünya ekonomisinin bunalıma girmesi ve bu bunalımın faturasını da ödemeleri istenildiği zaman söylenenler ile Medyenlilerin söyledikleri

arasında öyle bir benzerlik var ki, dikkat edilirse Allah'tan korkmayan mal sahiplerinin o azgın huylarının sadece şekil değiştirdiği görülecektir: *"Dediler ki; 'Ey şuayb, atalarımızın taptıklarını terk etmemizi veya mallarımızda dilediğimizi yapmaktan vazgeçmemizi sana namazın mı emrediyor? Oysa ki sen yumuşak huylusun ve akli başında bir adamsın."* (Hûd suresi, 11: 86)

Gelişmelere İslami açıdan baktığımızda Allah'ın hakkı ve O'nun kullarının hakkından vaz geçmemizin mümkün olmayacağı da bir gerçektir. Çünkü, Müslüman insan denildiğinde, hadiste buyrulduğu gibi, *"Diğer insanların elinden ve dilinden emin olduğu kimse."* (Tirmizî, İman, 12) akla gelmek zorundadır. Ve yine Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in ifadesi ile eğer, *"Doğru ve güvenilir tüccar, kıyamet gününde peygamberler, sıddıklar ve şehitlerle beraber"* (İbn Mâce, Ticaret, 1) olacak ise, tüccarlar bunu hak edecek vazifelerini yerine getirmeli, adaletin, emanetin, şükürün hakkını vermeli ve öylece dünya ve ahiret saadetini kazanmalıdır.

Yoksa açık bir hak ihlali olan, malların eksik tartılması, rakip tüccarların mallarının kötülenmesi, spekülasyon ve yalanlarla değerersizleştirilmesi gibi, ticari ahlaksızlıklar yapılageldiği sürece Medyen halkı içimizde yaşayacak, şuayb (a.s.)'in ve adalet mücadelesinin bir anlamı olmayacaktır. şuayb (a.s.), mücadelesini kazandı ki, Kur'an onu bize yolundan gidilmesi gereken bir örnek olarak göstermektedir. Ve yine Medyen halkı da gururlarının esiri olarak kaybolup gitti ki, onların yolunun yol olmadığı uyarısıyla karşı karşıya kalıyoruz. Nitekim tarih tekerrür ettiğine göre, şuayb'ın yanında mıyız, yoksa kendisine başkaldıran azgın halkı ile birlikte miyiz, bunun kararı ve isbatı bizim elimizde olacaktır. Unutmayalım Allah, azizün züntikâmdır. Yani, hesap sorup intikam aldığında hesabını alamayacağı, soramayacağı hiçbir şey yoktur.

İlhan Bilgü

21. Müslüman Rabb'ine, Kendine ve Ailesine Karşı Sorumludur

Eşref-i mahlûkât olarak yaratılan insan, tabii ki başıboş bırakılmamıştır. Çok yönlü sorumluluk sahibi olmakla birlikte bu yazımızda özetle insanın Rabb'ine, nefesine ve ailesine karşı görev ve sorumluluklarının üzerinde kısaca durmaya çalışacağız.

Yüce Allah (c.c.), Kur'ân-ı Kerîm'de, "*Ben cinler ve insanları, ancak bana ibadet yapınlar diye yarattım.*" (Zâriyât suresi, 51:56) buyurarak her şeyden önce kendisine karşı olan görev ve sorumluluğumuza işaret buyurmuştur. Peygamber Efendimiz de Muâz bin Cebel (r.a.)'ya, "*Ey Muâz! Allah'ın kulları üzerinde hakkı nedir bilir misin?*" diye sordu. "O, Allah ve resulü daha iyi bilir." dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), "*Hiçbir şeyi ortak koşmaksızın Allah'a kulluk etmelidir.*" (Buhârî, Cihat, 46) buyurdu. Hadîs-i şerifte temel ilkenin Allah'ı bir bilip, tevhit esasına göre O'na kulluk yapmak olduğudur.

Buna rağmen Rabbimiz'in en çok gazaba geldiği ve büyük günahlardan saydığı şirk, maalesef eksik olmamıştır. Çünkü şirk, tevhidin zıddı; şeytanın vesvesesi, Allah'a ve bütün varlıklara karşı en büyük hakaret ve haksızlıktır.

Unutulmamalıdır ki, hak ve adalet, ölçü ve denge, yaratana ve yaratılanlara karşı ancak "tevhid" ile sağlanır. Kulun tevhid esasına göre yaşamayı, yani Rabb'ine karşı hakkıyla görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi zor olan değil, fitrata uygun olup Rabb'in kıyamete kadar kullarından istediği hak ve görevlerdir. Bunlar dinin temel esasları olan iman ve İslam'ın şartı; namaz, oruç gibi insanı inanmayanlardan ayıran, haramlardan koruyan farklardır. Kısaca Allah'ın emrettiklerine riayet etmek, yasaklarından sakınmak, Kur'ani sorumluluk çizgisinde, ifrat ve tefrite düşmeden dengeli bir hayat sürmektir.

Kul, Allah'a karşı görevlerini yerine getirirken ölçü ve dengeyi iyi muhafaza etmeli, ifrat ve tefrite düşmemeli, kendini ve ailesini ihmal edecek konuma getirmemelidir. Bunun için Peygamber Efendimiz (s.a.v.), *"Rabbinin senin üzerinde hakkı olduğu gibi nefsinin ve aile evradının da senin üzerinde hakkı vardır."* (Buhârî, Savm 51, Edep 86) buyurarak sorumluluğun sınırlarını belirlemiştir. Yani dünyadan soyutlanarak ölümüne bir kulluk anlayışı dinimizin bizden istediği kulluk olmayıp, herkesin hakkını vererek, sorumluluğun yerine getirilmesi istenmektedir. Hastaların ve yolcuların oruç tutmamasına ruhsat verilmesi buna en güzel örnektir.

İnsanın daha iyi bir kulluk sergileyebilmesi için ihtiyaçlarını karşılaması, nefesine karşı olan sorumluluklarındandır. Bunlar maddi ve manevi olmak üzere ana başlıkları şunlardır. Bedenin terbiyesi, sağlığın korunması, riya ve gösterişten sakınılması, bedenin yıpratılmaması, insana zarar verecek yiyecek ve içeceklerden uzak durulması, hâl ve hareketlere dikkat edilmesi, güçlü bir irade sahibi olunması, aklın ve zihnin; ilim ve irfan nurları ile doldurulması, nefsin ihtiyaçlarının bazılarındandır. Her insan nefsinde bu ve benzeri özellikleri bulundurmasıyla nefsinin hakkını verip kulluğun esas olan dünya ve ahiret dengesini sağlamış olur.

Günümüzde bazılarının anladığı nefse karşı zulüm etmek ya da hakaret etmek, cezalandırmak en büyük düşmandır deyip savaş açmak doğru olan değildir. Doğru olan onu ıslah edip, ifrat ve tefrite düşmeden, Kur'an ve sünnetullah çerçevesinde görev ve sorumlulukları yerine getirmesidir. Hatta nefse sahip çıkmak, korumak, dinin çerçevesi içerisinde muhafaza etmek, aynı zamanda dini sorumluluğumuzdur. Nefsi her çeşit tecavüzlerden korumak, izzette tutmak ve hayati bir mesele olup imtihanın gereğidir.

Zamanımızın en büyük problemi, ya tamamen boş verilmesi ya da takva adına aşırılıklar içerisinde sıratı müstakimin sınırlarının zorlanmasıdır. Nefsi kör etme adına dünyadan ve insanlardan soyutlanma, evlenmeme, evlenip çocuk sahibi olmama ya da olanları kulluk adına ihmal etme, aile içi hak ve hukuka riayet etmeme, dünyaya teka-bül eden hakları ihmal etme anlayışı, İslami bir anlayış değildir. Marifet her şeye rağmen, bütün nimetler içerisinde sorumluluğu yerine getirerek, hiçbir şeyi ihmal etmeden kulluğumuzu ispat etmektir.

Aile olmak, ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını gidermek, eğer kulluğa engel olsa idi, Allah (c.c.) o kadar büyük sorumluluğu yüklediği habibine müsaade etmezdi. İnsanlığın devamı için ailelerin oluşması esas olup; buna rağmen bütün ibadetlerin ölçü ve denge dahilinde, takva derecesinde yaşanması mümkündür. Bu durum, çimizden biri olan Peygamberimiz (s.a.v.)'in şahsında yaşanmış biz ümmetine miras bırakılmıştır. Bu konuda Peygamberimiz (s.a.v.)'in Ebû Derdâ (r.a.)'ya söylediği, yazımızı içeren bu üç ana konuyu en güzel şekilde özetlemektedir:

Ebû Derdâ (r.a.), ibadete düşkün bir insandı. O kadar ki, geceler boyu mihrap kenarındaki mum gibi ayakta durur, sabahlara kadar namaz kılar, gündüzleri de oruç tutardı. Bir gün Selmân (r.a.), kardeşi ve gönüldaşı Ebû Derdâ (r.a.)'ı ziyarete gitti. Onu evinde bulamadı. Zevcesi Ümmü Derdâ (r.a.) misafiri eski bir elbise içinde ve perişan bir hâlde karşıladı ve:

- "Buyur, aziz kardeş!"

Selmân'ın gözlerinde celal şimşegi belirdi ve şöyle dedi:

- "Bu ne hâldir, ya kardeş? Nedir bu sırtındaki giysi, giyecek bir şeyin yok mu?"

Ümmü Derdâ boynunu büküp cevap verdi:

- "Ne olacak? Kardeşin Ebû Derdâ dünya ile ilişkisini kesti. Zavallının gündüzleri nafîle oruç, geceleri de nafîle namaz kılmaktan ne kendisine, ne de eve ve aileye bakmaya vakti yok."

Cennetlerin bile kendisine müştak olduğu Selmân (r.a.), ak çiçekli söğüt dalı gibi titredi ve şöyle söyledi:

- "Bu da ne oluyor böyle?"

Bu sırada Ebû Derdâ (r.a.) eve geldi, kardeşine selam verdi.

- "Esselâmu Aleykum!"

- "Ve aleykumusselâm ve rahmetullâhi ve berekâtuhu..."

Ümmü Derdâ (r.a.), Selmân (r.a.) için hazırladığı yemeği ortaya koydu.

Ebû Derdâ (r.a.), ahiret kardeşini sofraya davet etti:

- "Buyur, ey letafet sümbülü kardeş!"

Ve kendisi bir tarafa çekildi. Selmân (r.a.)'ın iman aynası berrak yüzünde tarifi imkânsız bir ışık... Ebû Derdâ (r.a.)'ya dönüp sordu:

- "Ah kardeş, sen niçin yemiyorsun?"

Ebû Derdâ (r.a.)'nın dudakları usul usul kıpırdadı:

- "Ben oruçluyum!"

- "Demek oruçlusun?"

- "Evet."

- "Sen yemedikçe ben de yemeyeceğim!"

- "Selmân'ım, iki gözüm kardeşim yapma."

- "Hayır... Israr etme!"

Ebû Derdâ (r.a.) nafîle olan orucunu bozmaya mecbur oldu. Ve yemeği beraberce yediler.

Ne var ki, Selmân-ı Fârisî (r.a.)'ın işi henüz bitmemişti. O gece ahiret kardeşinin yanında kaldı ve Ebû Derdâ (r.a.) ile beraber bir odada yatı. Yatağa uzanıp gözlerini yumdu ve uyur gibi yaptı. Ebû Derdâ (r.a.) hemen yatağından fırladı ve namaz için hazırlığa başladı. O anda, Selmân (r.a.)'ın eli cübbesinin eteklerini kavradı ve sesi kulağının dibinde çınladı:

- "Uyu, ey kardeş!"

Ebû Derdâ (r.a.) başını yine yastığa koydu... Ama nasıl uyuyacaktı ki... Fırsat beklemeye koyuldu. Kardeşinin uyuduğunu zannederek yine kalkıp ibadete hazırlandı. Yine Selman (r.a.)'ın eli eteğini çekti:

- "Uyu..."

Gece boyu bu hâl üç defa tekrarlandı... Ta ki seher gelini kapıya gelinceye kadar..

Seher vakti olunca Selmân (r.a.) kardeşine dokunarak uyandırdı:

- "Ey kardeşim, kalk, şimdi istediğince namaz kıl, gönlün doyuncaya kadar Rabb'ini zikret!..."

O iki büyük sahabe ilahî huzura durdular ve vecd içinde namazlarını kıldılar, zikirlerini yaptılar ve karşılıklı oturdular..

Gönül gözlerine hikmet sürmesi çekilen Selmân (r.a.), ellerini uzatıp Ebû Derdâ (r.a.)'ın omuzlarını tuttu:

- "Ey irfan bahçelerinin servisi, şimdi beni dinle!... Muhakkak ki üzerinde Rabb'inin hakkı vardır. Seni yaratmış ve bütün rızkını vermiştir. Hiç şüphesiz kendinin de hayat ve sıhhat hakkı vardır. Bütün vazifelerini onunla ifa edeceksin. Senin üzerinde ailenin de bu derece önemli hakları vardır. Şu hâlde bütün bu hakları hak sahiplerine vermelisin!

Ey hünerli, sefalı kardeş! Ye, iç, oruç tut, namaz kıl, uyu, hayat arkadaşını memnun et. Bu suretle bütün hakları yerine getirmiş olursun ve Allah'a nefesine, ailene karşı borçlu bulunduğun vazifelerini böylece tamamla.

Onu dikkat ve hassasiyetle dinleyen Ebû Derdâ (r.a.) sabah olur olmaz nebiler sultanının huzuruna koştu ve şunları söyledi:

- "Anam, babam sana feda olsun, ey Allah'ın resulü! Kardeşim Selmân bana böyle böyle yaptı. Ne emir buyurursunuz?"

İki cihanın saadet güneşi tatlı bir tebessümle buyurdular ki:

- "Selmân doğru söylüyor!"

Mübarek Ramazan-ı şerif ayında yüce Rabbimiz bize de hakkıyla; ifrat ve tefrite dalmadan, kulluk yapmayı nasip eylesin. Âmin.

Osman Aslantürk

22. İslam'da Ailenin Korunması

İnsanlık tarihine baktığımızda, aile ile başlayıp bugünlere geldiğine şahit oluruz. Yüce Allah (c.c.) her insanı ailenin bir parçası olarak dünyaya getirmiştir. Tarih boyunca insanlık, iyi bir aile yapısı oluşturabilmek için mücadele ederken; İslam da ailenin koruma altına alınmasını emretmiştir. Allah (c.c.)'nun emirleri doğrultusunda aile kurup yaşayanlar, hayırla yadedilip, insanlık tarihine altın harflerle isimlerini yazdırmışlardır. Allah (c.c.)'nun emirleri dışında yaşayan aileler tutunamamış, kara bir leke olarak tarihten silinip gitmişlerdir. Çünkü, iyi bir toplum, yaşanılabilir bir din ve dünya ancak sağlam, mutlu, huzurlu ailelerle mümkündür.

İslam'da aile esas olup, aile bağları ahirette de devam etmek üzere ölümle sona erer. Bunun içindir ki yüce Allah (c.c.) Kur'ân-ı Kerîm'de, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de hadîs-i şeriflerinde aileden, ailenin korunmasından ve öneminden sürekli bahseder. Kur'ân-ı Kerîm'de yüce Allah (c.c.) nasıl bir aile olmamız gerektiğini öğreterek; *"Ey Rab-bimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira, tevbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin."* (Bakara suresi, 2:128) buyurarak bizlere muteber bir aile nasıl kurulacağını öğretmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.)'in *"Nikâh benim sünnetimdir, kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir."* (İbn Mâce, I, 592, 1846) buyurması, aile kurumunun önemini işaret etmektedir.

Yüce Allah (c.c.) Nisâ suresinin 35. ayetinde ailenin huzuru ve devamı için herkesi göreve çağırır: *"Eğer karı-kocanın arasının açılmasından endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. İki taraf (arayı) düzeltmek isterlerse Allah (c.c.) da onları uzlaştırır. Şüphesiz Allah (c.c.) hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."* (Nisâ suresi, 4:35) buyurarak ailenin korunmasını istemiştir.

Toplumlardaki huzursuzlukların baş sebebi; varlığını huzurlu bir şekilde devam ettiremeyen, aile bağlarını koruyamayan ailelerden meydana gelen eğitimsiz, sevgi ve şefkatten mahrum; bu sebeple de alkol, uyuşturucu bataklığına batmış, arsızlık ve hırsızlık müptelası olan nesillerdir. Bundan dolayı dinimiz İslam, ailenin ve toplumun zarar göreceği, huzurunu kaçıracağı, ailelerin dağılacağı, nesillerin ortada kalacağı, alkol, uyuşturucu, kumar, zina, şiddet, sorumsuzluk gibi yanlış tutum ve davranışları haram kılmıştır. Bütün bunların önüne geçebilmek için İslam dini Kur'an'a göre aile kurup hayatımızı buna göre tanzim etmek zorunda olduğumuza vurgu yapmaktadır.

Nûr suresinin 26. ayetinde, *“Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara; iyi kadınlar iyi erkeklere, iyi erkekler iyi kadınlara mahsustur.”* (Nûr suresi, 24:26) buyurarak ailenin bekası için, işin başından beri dikkat edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

İslam'ın aile üzerindeki emir ve yasakları uygulandıktan sonra geride kalan karşılıklı saygı, sevgi ve muhabbetle birlikte, aile bireylerinin hak ve hukuklarına riayet etmesidir. Eğer bu uyarıları dikkate almazsak, ailede dini, huzuru, kulluğu, birlik ve beraberliği sevgi ve muhabbeti ve en önemlisi istikrarı bir arada yaşayamazsak Yüce Allah (c.c.) dehşet verici şu ayetiyle bizi uarmaktadır: *“Ey iman edenler kendinizi ve ailenizi, yakıtı insan ve taşlar olan ateşten koruyunuz.”* (Tahrîm suresi, 66:6)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadîs-i şerifte, her yönüyle sürüsüne sahip çıkan çobana benzeterek ailenin devamı, şahsiyeti, maddi ve manevi eğitimi için şefkat ve merhametle kendi aralarında ve nesillerin eğitiminden dünya ve ahirete teallük eden her türlü kötülüklerden, kötü alışkanlıklardan korunması için bizleri göreve davet etmektedir.

Ailenin huzurunu bozan, devamını zedeleyen etkenlerden bir tanesi de dış etkenlerin darbeleridir. Ailenin dış etkenlerden korunması için söylediğini yaşayan örnek ve model olan eğitici nazik bir şekilde görevini çok iyi yapmalıdır. Dışarıdan, sokaktan ve sanal âlemde etkilenmemesi için aile fertleri, ailede kendine yer bulmalı, yüksek güven ortamı oluşmalı, dayanışma, saygı, sevgi, hangi ortam ve şartlar içinde olursa olsun kişileri eve ve aileye sürüklemelidir. Aile fertleri sorumluluk içinde hareket edip, her açıdan sağlıklı, maneviyatı güçlü değerlerine, kültürüne ve kimliğine zorluklara rağmen sahip çıkan her şeye rağmen bunun üstesinden gelen sorumlu bireyler olmalıdır. Bu tutum ve davranışlar, ailenin bireyleri ve devamı olan çocukların iyiliksever, ebeveynlerine ve büyüklarına, yakın akrabalarına saygılı, hizmetkâr ve itaatli yetişmelerine vesile olacaktır.

Nesillerin böyle bir anlayış içerisinde yetiştirilmesi aynı zamanda Allah (c.c.)'nin emridir. Lokmân suresinin ilk ayetindeki, *“Anne babaya güzellikle muamele edin, eğer onlardan biri veya ikisi senin yanında ihtiyarlık hâline ulaşırlarsa sakın onlara “öf” bile deme, onları azarlama ikisine de iyi ve yumuşak söz söyle.”* (Lokmân suresi, 31:1) anlayışı toplumları meydana getiren aile kurumunun temel amacı olmalıdır. Bunu başarmaya mecburuz. Çünkü bugün tek kalemiz olan aile yuvamız zedelenirse tesbih taneleri gibi yok olmaya mahkûm oluruz. Bunların üstesinden gelebilmek için dinimize, dilimize, örf ve adetlerimize, gelenek ve göreneklerimize sahip çıkıp ailede hak ve hukuka karşılıklı saygı ve sevgide şefkat ve merhamette hata yapmamalıyız. Bu anlayışla aile bireyleri aile yuvasını kurar ve yürütürse, bu ruh ve şuurla herkes sorumluluklarını yerine getirirse bunu başarabiliriz. Aksi takdirde dünyada zelil, ahirette hesabını veremeyeceğimiz duruma düşeriz. Allah her türlü kötülüklerden bizi ve neslimizi korusun. Âmin.

Osman Arslantürk

23. İlk Koruyucu Anne: Hz. Âsiye (r.a.)

Aile, insan hayatına etki eden en temel kurumlardan biridir. Bilhassa çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için kendilerini koruyacak, sevecek, destekleyecek, onlara güven sağlayacak, sosyal ve maddi gereksinimlerini karşılayabilecek sıcak bir aile ortamına ihtiyaçları vardır. Ama maalesef bir ailesi bulunmayan, kendi ailesinde bir süre için bakılamayan, çeşitli nedenlerden dolayı, kız ya da erkek, sağlıklı ya da özürlü, tek ya da kardeş olup, durumunun koruyucu aile yanına yerleştirilmeye uygun olduğu, bir sosyal hizmetli tarafından tespit edilmiş çocuklar da bulunmaktadır.

Peki aile hayatından ve bu hayatın sağladığı (psikolojik) sıcaklıktan sadece aynı ana-babadan doğmuş, aynı kanı taşıyan kişiler mi istifade edebilir? İslam dini yetim ve kimsesiz çocukların himaye edilmesini tavsiye ve teşvik etmiş, hatta bu konuda ısrarcı olmuştur. Bu tür çocuklarla yakından ilgilenilmesini, eğitim ve öğretimleri dâhil, onların her türlü ihtiyaçlarının giderilmesini, Müslümanların üzerindeki bir sorumluluk olarak telakki etmiştir. Bir âyet-i kerîme'de: *"...Sana yetimlerden soruyorlar. De ki: 'Onları ıslah etmek (durumlarını düzeltmek) hayırlıdır. Eğer onlara karışsınız (bir arada yaşarsanız), artık onlar sizin kardeşlerinizdir. Ve Allah, fesat çıkararı, ıslah edenden (ayırpıp) bilir'"*. (Bakara suresi, 2:220)

Ayette geçen, *"Kendileriyle bir arada yaşarsanız."* tabirinin yetimlerle beraber olup onlarla aynı mekânı paylaşmayı ifade ettiğini açıklar. Yine nakledilen hadislerde de yetimleri himaye eden maksadın, maddi korumadan ibaret olmayıp, onları tam bir ailevi atmosfer içinde yaşatmak olduğu açıkça belirtilmektedir. Örneğin Efendimiz (s.a.v.) bir hadîs-i şerifte, *"Ben ve yetimi alıp koruyan kişi cennette şöyle beraber olacağız."* (Müslim, Zühd, 42) buyurmuş ve "şöyle" derken de şahadet parmağı ile orta parmağını birleştirmiş, tıpkı bu iki parmak gibi yan yana olunacağını işaret buyurmuştur.

Yetimlere sahip çıkmanın, onlara kol kanat germenin önemine dair birçok hadîs-i şerif vardır. Örneğin: *“Her kim, Müslümanlar arasından bir yetimi evine alıp kendi yediğinden yedirir, kendi içtiğinden içirirse, affi mümkün olmayan bir günah işlemedikçe Allah onu mutlaka cennetine sokar.”* (Tirmizî, Birr, 14) *“Müslümanlar arasında en hayırlı ev, içinde kimsesiz çocuğun (yetim-öksüz) bulunup ona iyi muamele edilen; en kötü ev de yetim ve öksüze kötü muamele edilen evdir.”* (İbn Mâce, Edep, 6) hadisleri bu minvalde zikredilebilir.

Yukarıda da zikredildiği gibi, Allah Teâlâ da bizzat, Kur’an’ında, kimsesiz ve muhtaçları koruyup gözetme, bakma, besleme, eğitme ve büyütme konusunda müminlere sorumluluklar yüklemiştir. Sadece Duhâ ve Mâûn surelerinin mealine bakmak bile, bu konunun önemini idrak için yeterlidir. Bahsedilen bütün bu ayet ve hadislerde kimsesiz ve yetim çocukların öz evlatları gibi aile içerisinde bakılmasının önemine işaret edildiği görülür.

Peygamberler tarihine bakıldığında ise, İslam tarihindeki ilk koruyucu annenin Âsiye (r.a.)’ın olduğunu görürüz. İslam tarihine kısmen de olsa aşinalığı olan hemen herkesin malumu olduğu üzere; Hz. Mûsâ (a.s.)’ı doğuran annesi, bebeğinin öldürüleceği endişesi ile tedirginlik yaşar. Kasas suresinde anneye ilham olarak verilen teselliler ifade edilir. Ancak bu şekilde, anne bebeğini bir sandığa koyup Nil nehrine salıverir. Bu arada “koruyucu anne” olarak Âsiye (r.a.)’nın devreye girmesi ilginçtir. Firavun’un eşi olan bu salihane hanım bebeği gördüğünde eşine, “İşte benim ve senin için bir göz nuru.” diyerek bu küçük çocuğu sahiplenir. Gerçekten de Asiye (r.a.) ölünceye kadar Mûsâ (a.s.)’a hep “göz nuru” olarak muamele eder, değer verir. Peygamberliğini açıkladığında ona iman eder. Bu tarihî ve dinî olgudan hareketle, Asiye (r.a.)’nın yaptıklarını günümüz koruyucu aile kavramı ile okumamız gayet mümkün ve hatta gereklidir.

Osmanlı tarihinde ise, kimsesiz çocukların çoğu defa “meccanen” ailelerinde barındırıldıkları bilinmektedir. 19. yüzyıla gelinceye değin Osmanlı toplumunda, korumaya muhtaç çocuklara yönelik çocuk bakımevi türünden herhangi bir kurum mevcut değildi. Osmanlı’da fakir aile çocuklarının bakım ve terbiyesinin, mahkeme kadısının bilgisi dâhilinde, geçici evlatlık (tebennî) sistemiyle, gönüllü ailelerce yapıldığına dair çok sayıda uygulamaya rastlamak da mümkündür. Bakıma muhtaç çocukların ihtiyaçlarını rüşt çağına kadar bir aile yuvası sıcaklığı içinde gidermek İslam’da büyük bir fazilet telakki edilmektedir. Osmanlı hukuk sisteminde uygulanan tebennî uygulaması, ne mahremiyet oluşturarak evlenme yasağı doğurmuş, ne de miras intikaline sebep olmuştur.

Tebennî dışında, geleneğimizde fakir aile çocuklarına yönelik “i’câr-ı sağır” denilen bir uygulama daha vardır. Bu uygulama, refah seviyesi yüksek olan ailelerin, fakir aile çocuklarını, kendilerine hizmet etmek üzere velileri ile anlaşarak belirli bir ücret karşılığında işe almaları uygulamasıdır. Bu çocuklar, “âhretlik” , “manevi evlat”, “besleme” gibi isimlerle çağırılmıştır. Burada özellikle belirtilmelidir ki, çocukların bu şekilde himaye altına alınması tamamen dinî duygulardan kaynaklanan sosyal güvenirlik mekanizmasından başka bir şey değildir.

Genel olarak Osmanlılar geliştirdikleri geçici tebennî ve i’câr-ı sağır sistemleriyle sadece kendi çocuklarını değil başka ülkelerin çocuklarını bile, ihtiyaç anında koruma altına alıyorlardı. Buna benzer hizmetleri tarih boyunca diğer İslam toplumlarının da gerçekleştirdiği bilinmektedir. Ve çağın Müslümanları olarak tarihimizden örnek alacağımız bu uygulamalar ışığında yetim ve ilgiye muhtaç çocuklarla daha yakından ilgilenmek boynumuzun borcudur.

Meryem Özmen

24. Kur'ân-ı Kerîm'de Ebeveyn-Çocuk İlişkisi

Kur'ân-ı Kerîm'de dünya nimetleri zikredilirken içlerinde iki mefhum sıkça tekrar edilir: Mallar ve evlatlar. Öyle ki bu ikisi sıkça, “geçici dünya hayatının süsleri” (Kehf suresi, 18:46) ve “imtihan aracı” (Teğabûn suresi, 64:15) olarak nitelendirilirler. Peki hayatın tüm alanlarına nüfuz edip, onu yeniden inşa eden Kur'ân-ı Kerîm'de, bunca önemli olan aile-çocuk ilişkisi hangi bağlamda ele alınır? Bu sorunun cevabı, bilhassa hayatı Kur'an ile inşa etme ayı olan Ramazan'da talim edilmeli; evlatlarımıza karşı tavırlarımız ilahî kelamın yönergelerine göre revize edilmelidir.

Evlat ile ebeveyn ilişkilerinde Kur'an, evlatlarıyla imtihan edilen peygamberlerin misalleri üzerinden Müslümanlara uyarılarda bulunur. Hz. İbrâhim (a.s.), Allah'a itaati sevgili oğlu İsmâil (a.s.)'ın sevgisinden üstte tutmuş, O'na teslim olmak için oğlunu bile kurban edebileceğini kanıtlamıştır. Yine Hz. Yâkub (a.s.), oğullarının belki en sevgilisinden uzak düşmesiyle imtihan edilmiş, neticesinde “güzel bir sabır” kuşanarak sabredenler arasına dâhil olmuştur.

Hayırlı evlat bağlamında karşı tez olarak ise Hz. Nûh (a.s.)'un oğlu incelenebilir. Nitekim Hz. Nûh (a.s.), tufan kopmadan hemen önce oğlunu imana davet etmiş, lakin bu davet peygamber çocuğunda makes görmemiştir. Hz. Nûh (a.s.) bu olay üzerine “Rabbim, o benim oğlumdu, ailemden biriydi!.. Bir kez daha anladım ki, senin sözün (herkesi kapsayan gerçeğin ta kendisiymiş; ve en hakkaniyetli hüküm veren de senmişsin!” (Hûd suresi, 11: 45) demiş, peygamber evladının dahi imandan nasiplenememe ihtimalini dile getirmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de aile ilişkileri ile alakalı göze çarpan bir diğer husus, aradaki iletişim dilinin inşasıdır. Hz. İbrâhim (a.s.) ile babası Azer arasında geçen diyalog bunun en seçkin örneğidir. Babasını kurtuluşa davet eden Hz. İbrâhim (a.s.) ona her cümlesinin başında “Babacığım!” diye hitap edip daveti gönül incitmemeye dikkat ederek gerçekleştirir:

“Ey babacığım! O rahmet kaynağından gelecek bir azabın sana dokunmasından endişe ediyorum; işte o zaman Şeytan’ın bir dostu da sen olmuş olursun!” Buna karşın Azer, inançsızlığın beraberinde getirdiği nezaketsizlikle ona: “Ey İbrâhim! Yoksa sen benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer buna bir son vermezsen, yemin olsun ki seni öldürseye taşa tutarım! Şimdi gözümün önünden kaybol bakayım!” (Meryem suresi, 19:45,46) der.

Bu iki hitap şekli arasındaki farkın müminler ile inançsızlar arasındaki nezaket farkına da dikkat çekmesinin yanında, bu ayetler, ebeveyn-çocuk ilişkisinde kullanılması gereken dilin doğru ve yanlış modelini aynı anda sunması açısından da önemlidir. Haricen Hz. İbrâhim (a.s.)’in oğlu İsmâil (a.s.)’a (Sâffât suresi, 37:102), Hz. Lokmân (a.s.)’in oğluna hikmetli tavsiyelerinde (Lokmân suresi, 31:13) ve Hz. Yâkub (a.s.)’in biricik evladı Yûsûf (a.s.)’a (Yûsuf suresi, 12:5) hep *“Yavrucuğum”* şeklinde hitap etmeleri, iletişim dilini gözden geçirmek için mühim örneklerdendir.

Bu anlamda Allah (c.c.)’ya sevimli evlatlar yetiştirmek için bir takım hususlara dikkat etmek gerekir. Bunun için kişi hem kendi anne babasına hayırlı evlat olmalı, hem de kendi çocuklarını hayırlı evlat olacak şekilde yetiştirmelidir. Hz. Peygamber (s.a.v.)’in, *“Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir miras bırakamaz.”* (Tirmizî, Birr, 33) hadisindeki terbiyeyi önce kendisi içselleştiren ebeveynler, çocukları için bu ahlaki tutarlılığın en somut örneği olacak, evlatlarına bu anlamda yol göstereceklerdir. Bu ahlaki tutarlılığı sağlamak için kişi anne ve babasına iyilik etmeli, onları incitmekten, Kur’ani tabirle *“öf’ bile demekten”* (İsrâ suresi, 17:23) kaçınmalı, dinin temel hükümlerine aykırı olmayan isteklerini yerine getirmeli, yaşamlarında ve öldükten sonra onlar için hayır ve hasenatta bulunmalıdır. Bunu mümkün kılmak için ilahî kelimada bahsi geçen peygamberler ve salihlerin davranış prototipleri incelenmeli, aile ilişkileri Kur’ani perspektifle yeniden şekillendirilmelidir.

Bunun yanında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sabrı, toleransı, güler yüz-lülüğü, yumuşak tavrı Müslüman ebeveynler için temel teşkil etmeli, bilhassa kişi evlatlarını hayra çağırırken iki cihan serverinin temel tebliğ metodunu; tatlı dili elden bırakmamalıdır. Nebevi terbiyenin yapı taşlarından olan affedici olmak, kimseyi incitmemek, adil olmak, ikaz ederken kalp kırmamak, kusurları gizlemek gibi meziyetler tüm ebeveynlerin şahsiyetinde yer etmelidir.

Tüm bu tedbirlerin yanında hidayetin Allah (c.c.) tarafından lütfedilen bir nimet olduğu, kimsenin evlatlarını dahi hidayete "erdiremeyeceği" unutulmamalı; Hz. İbrâhim (a.s.)'in şu duası hayırlı evlat yetiştirebilmek adına sıkça tekrar edilmelidir: *"Rabbimiz! Bizi kayıtsız şartsız sana teslim olan kimselerden eyle! Soyumuzdan da sürekli sana teslim olacak önder topluluklar var et! Bize nasıl kulluk yapacağımızı göster ve bizi affet! Hiç şüphe yok ki sen tevbeleri çokça kabul edensin, rahmetle muamele edensin!"* (Bakara suresi, 2:128)

Elif Zehra Kandemir



25. İyilikte ve Takvada Örnek ve Önder Olmak

İyilikte örnek ve önder olmak herkese mahsustur, ama takvada örnek ve önder olmak yalnızca Müslümanlara münhasırdır. Kur'ân-ı Kerîm'de takva üzerinde sıkça durulduğu görülmektedir. Hatta o kadar ki, Cenâb-ı Hak gelmiş geçmiş bütün ümmetlere takva elbiselerini giymelerini tavsiye etmiştir. Allah Teâla son peygamberine bile, Ahzâb suresinin ilk ayetinde, *"Allah'tan ittikâ et!"* (Ahzâb suresi, 33:1) diye emretmektedir.

Örnek ve önder olabilecek tavka sahibi, yani müttakî kimdir? Müttakîler, Allah'ın varlığına ve birliğine, iman esaslarının tümüne hiç şüphesiz iman edenlerdir, mallarını ve canlarını Allah yolunda çekinmeden infak edenlerdir (Bakara suresi, 2:4; Âl-i İmrân suresi, 3:134). Müttakîler günah işlemekten korkar, haram olana yaklaşmaz ve şüpheli olan her şeyden sakınırlar. Namazı dosdoğru ikame ederler (En'âm suresi, 6:71; Rûm suresi, 30:31). Onlar Allah'a ve insanlara verdikleri sözlerine sadıktırlar, ahidlerini yerine getirirler (Âl-i İmrân suresi, 3:76). İntikamdan sakınırlar, öfkelerine hakim olurlar. Öfkelerinin kendilerini yenmesine izin vermezler. Affedici ve bağışlayıcıdırlar (Âl-i İmrân suresi, 3:134). Günah işledikleri vakit Allah korkusu ile hemen tevbe eder ve Allah'tan mağfiret dilerler (Â'râf suresi, 7:201; Âl-i İmrân suresi, 3:16-17). Günah ve hatada ısrar etmeyip, her konuda Allah'a ve O'nun resulüne itaat ederler (Âl-i İmrân suresi, 3:135; Enfâl suresi, 8:1). Daima hakkı savunur ve herkese adaletli davranırlar. Kimsenin hakkına girmezler (Mâide suresi, 5:93).

Onlar takva sahibi olmakla dünya ve ahirette ne kazanacaklarının bilincindedirler. Nitekim Allah takva sahibi olanların velisi olur (Câsiye suresi, 45:19); o kimselere korku ve hüzn olmayacağını Cenâb-ı Hak vahiyle müjdeler (Yûnus suresi, 10:93-94). Allah onlara hayrı ve şerri birbirinden ayırabilecek bir furkan verir (Enfâl suresi, 8:29; Hadîd suresi, 57:28)

Allah'tan gereği gibi korkan, ittikâ edenlerin, etmeyen topluluklara verilen ceza ve sıkıntılardan muaf tutulacaklarını bilirler (Neml suresi, 27:52-53). Müttakîler Allah'a ittikâ eder, cenneti ve Allah rızasını kazanmaya çalışırlar. Nitekim en güzel yurdun cennet olduğunu ve insanın yaratılma gayesinin Allah rızasını kazanma ve Allah'a gereğince kul-luk edebilme olduğunu bilirler (Nahl suresi, 16:30-32).

Yukarıda sayılan meziyetlerin zamanla unutulmaya yüz tuttuğuna, artık yaşadığımız çağda bizlere örnek ve önder olabilecek insanların azaldığına şahit oluyoruz. Bu insanlar gerçekten kayıplara karışmış gibi. Bizlere düşen en önemli görev bu örnek insanları saklandıkları yerden gün yüzüne çıkarıp etrafa onların takva nurunu saçmaktır. Ufkumuzu aydınlatmak, Allah'ın veli kulları ile hasbihal edip, takvaya erişebilmektir. Günümüzde ne yazık ki örnek olmuş şahsiyetlerin birçoğu âlem-i ervâha göçmüş ve ne yazık ki kıymetleri sonradan anlaşılmıştır. Hepsi yaşadıkları dönemlerde maddi ve manevi olarak işkencelerden geçmiş, ve nice zalimliklere maruz kalmışlardır. Bütün bunlara rağmen hiçbirisi zulmün karşısında yılmamıştır.

Bu bağlamda toplumumuzda iyi örnek olan, takva sahibi kişileri ön plana çıkarmalı ve onları takdim etmeliyiz. Hiç olmazsa önümüze altın tepsilerle sunulan kötü örnekleri bertaraf etmiş olur ve böylelikle asıl saygı ve sevgiyi hak eden müttakîlere gereği gibi itina göstermiş oluruz. Nitekim müttakîler dünyada bizlere iyilikte önder olabilecek, kulluk vaziflerimizi bize hatırlatacak, azim yolunda bizlere örnek olabilecek şahsiyetlerdir. Sözü özünde olan, zaafı ile malul değil, tam aksine yapabilecekleri ile makul olan şahsiyetlerdir. Dolayısıyla onlar topluma takdim edilmeyi layıkıyla hak etmekte. Sözlerimizi Resûlullah Efendimiz (s.a.v.)'in duası ile bitirelim: *"Ey Allah'ım! Senden hidayet üzere olmayı, takva sahibi olmayı, iffetli olmayı ve Senden başkasına muhtaç olmamayı niyaz ederim."* (Müslim, Zikir, 72)

Rahime Söylemez

26. Müslüman İki Dünyalı Yaşar

Allah Teâlâ'nın Kur'an'da bize sunduğu tavsiyelerden biri de, İnşirah suresindeki şu teşvik cümlesidir: *"Bir işi bitirince diğerine koyul."* (İnşirâh suresi, 94:7) buyurur yüce Rabbimiz. Hayatımızın her anını değerlendirmemizi, daha da ötesinde çaba ve uğraş yolunu tutmamızı tavsiye eder. Bu ayet âdeta şimdiye kadar öğrendiklerimizi de doğrular nitelikte; Müslüman çalışkandır, Müslüman yorulmak bilmez, Müslüman gayretlidir, Müslüman kaybetse de ardından bir başarı geleceği ümidiyle kendini diri tutar...

Küçükten büyüğe herkesin dünya ve ahiretine ışık tutan bu ayet, beraberinde kazanç getiren, yılmaktan, pısrıklıktan uzak tutan ve bizlerin bilemediği nice lütuf ve rahmeti içinde barındıran bir anahtar niteliği de taşımaktadır. İnşirâh suresini başlı başına bir motivasyon suresi olarak algılamak da mümkündür. Zira dağlardan da ağır nübüvvet yükünün altında inleyen Nebi (s.a.v.)'e bir teselli armağanı gibidir bu sure. *"Her zorlukla birlikte tarifsiz bir kolaylık vardır; evet her zorlukla birlikte bir kolaylık vardır."* (İnşirâh suresi, 94: 5-6) diyerek, dünya sıkıntısıyla, derdi-tasasıyla bunalmış kalplere âdeta yüreğini serinletircesine engin ırmaklar akıtır.

Bu ayetler, aynı zamanda; Unutma! Rabbin seni ne unuttu ne de sana darıldı. Ümitsizliğe sakın düşme! diyerek, ayetlerin birbirleriyle dayanışma içinde olduğunu ve mümini ayakta tutmak için seferberlik ilan ettiğine şahit oluruz. Nasıl ki, her gece, iki gündüz arasındaysa, o zaman her zorluk da en az iki kolaylık arasındadır, diye karşılaştırmak da mümkün olur. Zorluklarla mücadele edenler, ümitlerini kesmeyenler, daima kazanır.

Yaşadığımız çevreye şöyle bir göz attığımızda, insanların ciddi bir çaba ve telaş içerisinde olduğunu görüyoruz. Lakin bu çaba ve telaşın ne için, kimin için olduğunu ve bizi nereye götürmesi gerektiğini unutmuş gibiyiz.

Günümüzde yaygın olan anlayış ise, ne yazık ki sadece dünya için çalışmak ve yine dünya sınırları içerisinde çalıştığımızın karşılığını almakla sınırlıdır. Unutmayalım ki, ancak tek dünyalı yaşayanlar burası için çalışır, Kur'ân-ı Kerîm'de birçok yerde Rabbimiz bize ahirete imanı telkin eder. Ahirete iman eden, akıllı davranarak dünyada yaşarken ahiretine yatırım yapar. Nitekim bir âyet-i kerimede “*Dünyadan da nasibini unutma.*” (Kasas suresi, 28:77) diye buyurulmuştur.

Bir işi halledince başka bir işe girişmek, dünya hayatının ve Allah'a kulluğun asıl gayesini de gözler önüne seriyor. Bir işte yorulduğunda, iş değiştirerek dinlen, farklılık insana en iyi gelen ve kendini iyi hissetme yöntemlerinden biridir. O yüzden alimlerimiz, “*Tebdîl-i mekânda ferahlık vardır.*” demişlerdir. İnsan fitratı gereği çalışmak, üretmek, faydalı eserler ortaya koymak ve kulluk görevini ifa ile mükelleftir. Bundan dolayı da ahiret hayatını daima göz önünde bulundurur, dünyada çalışır ve karşılığını her iki dünyada da almayı hedefler. Allah'ın bizler için ön gördüğü de budur. Çaba ve uğraş yolunda ilerlerken iki dünyalı düşünmek ve hayatımızı daha dengeli yaşayabilmektir esas olan.

Böylelikle her anımızı iki dünyalı yaşamaya alıştıranarak, ne dünyamızdan ne de ahiretimizden ödün vermiş oluruz. Dünyamızı ve ahiretimizi güzelleştirmek için, bilincimizi ve kulluğumuzu diri tutmalı ve niçin yaşadığımızın farkında olmalıyız.

Tülay Güler

27. Peygamber Sevgisi

Allah, insanoğlunu yeryüzündeki “*en üstün varlık*” olarak yaratmış ve ona kendi hükümlerini yürütme görevini vermiştir. İnsanoğlu yeryüzüne gönderilmiş ancak yalnız başına bırakılmamış, ona destekçi olarak peygamberler gönderilmiştir. Peygamber, Allah ile insan arasında elçilik görevi yapar, Allah’ın emir ve yasaklarını insanlara tebliğ eder. Peygamberlik görevine insanlar kendi gayret ve çabalarıyla ulaşamazlar, bu görev ancak Allah tarafından verilir. İnsan Allah’ın ona vermiş olduğu akıl ile Allah’ın varlığına ulaşabilse de, ona nasıl ibadet edeceği konusunda akıl yetersiz kalmaktadır.

Bu sebepten dolayı, insanların bir peygambere ihtiyaçları vardır. Allah Teâlâ kulu kıyamet gününde sorgularken, “*Bilmiyorduk, bize bir uyarıcı gelmedi.*” (İsrâ suresi, 17:15) gibi mazeretleri ileri sürmemeleri için insana peygamberler göndermiştir. Peygamberi, Kur’an bize şöyle tanıtır; Peygamber bizim gibi yer, içer, evlenir ve çocuk çocuk sahibi olur. Ancak buna rağmen bir peygamberde bulunması gereken bazı özellikler olmalıdır.

Peygamberin iki önemli görevi vardır: Allah’ın mesajlarını insanlara duyurmak ve kendisine inen ayetleri açıklamak. Peygamber, kendisine inen ayetleri açıklar, bu ayetleri nasıl anlamamız gerektiğini ve nasıl hayata geçirmemiz gerektiğini öğretir. Hz. Peygamber’in Kur’an hakkında yaptığı açıklamaları göz ardı edemeyiz, onun sünnetini hafife alamayız.

Nitekim Kur’an Peygamberimiz (s.a.v.)’i örnek almamızı, Allah’a itaatimizin yanı sıra ona da itaat etmemizi emreder. Hz. Peygamber (s.a.v.)’den günümüze kadar ulaşan İslam alimleri onun sünnetine sımsıkı sarılmışlar, sünneti Kur’an’dan ayrı düşünmemişlerdir.

Eğitimin en iyi gerçekleştirileceği yer ailedir. İnsanlar, temel değerlerini yeni nesillere aile aracılığı ile aktarır. Birey ilk dinî ve ahlaki bilgi ve tutumları ailesinden öğrenir. Çocuklara Hz. Peygamber (s.a.v.)'i öğretmede en etkili eğitim şekli "hikâyelerle öğretim" dir. Hikâyeler çocuğun hayal gücüne hitap ederler, onu rahatlatırlar. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bütün yaratılanlara karşı sevgisi, sıkıntılar karşısındaki sabrı, güzel ahlakı, erdemli tavırları bir film gibi canlanır çocuğun gözünde.

Ancak Efendimiz (s.a.v.)'i çocuğuna tanıtmak isteyen anne-baba öncelikle kendi bilgilerini süzgeçten geçirmeli, varsa eksiklerini telafi etmelidir. Çünkü anne-babadan tezahür eden her görüntü çocuğun geleceğine yön veren deniz fenerleri gibidir. Hikâyelerdeki Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaşam tarzı ve güzel davranışlarını anne-baba gündelik hayatlarına taşıyarak çocuklarına örnek olmalıdırlar. Çocuk hikâyeler içindeki güzel davranışları örnek alırken, anne-babasının da aynı kişiyi örnek aldığını görmesiyle sevgi ve güven duygusu gelişecektir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i anlatan, çocuklara yönelik pek çok eser vardır. Bu eserlerden faydalanılmalıdır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), sadece dinî bilgileri aktaran bir kişi olarak değil, dünya ve ahiret hayatını nasıl dengelememiz gerektiğini bizat yaşamış bir kişi olarak en güzel örneğimizdir. Bu çerçevede tevhid en büyük denge, şirk ise en büyük dengesizliktir. "Lâ ilâhe illallah" bir dengenin ifadesi olduğu gibi, "Enne Muhammeden abduhû ve resûlüh" yine bir denge ifadesidir. İslam akaidi peygamberini önce Allah'ın kulu, sonra da elçisi olarak kabul eder. Bu sebepten dolayı peygamber sevgisi İslam akaidi içerisinde bir denge hâlinde olmalıdır.

Kur'an, vahyin mensuplarını geçmişte, günümüzde ve gelecekte peygamber sevgisinde dengesizlik yaptıkları için eleştirmektedir. İslam akidesinde peygambere hürmetsizlik yapılmaz ve insan üstü bir konumda değerlendirilmez.

Zaten peygamberliğin yaşaması için de gerekli olan böylesi bir dengedir. Vahiy, peygamberlerin zellelerinden bahsetmektedir. Çünkü peygamberlerin sevgi hiyerarşisindeki dengesini inşa etmek ve o insanların da beşer olduğunu hatırlatmak ister.

Allah Resûlü (s.a.v.) bize dünya ve ahiret dengesi kurarak kulluk yapmamızı tavsiye eder. Denge, kulluğun ve tüm ibadetlerin meyvesidir. Hayatın her alanında denge esas olmalıdır ki insanlığın önünde şahitler olalım. Kur'an şöyle buyurur; *"...ve böylelikle biz sizi dengeli bir ümmet kıldık ki insanlığın önünde şahitler olasınız..."* (Bakara suresi, 2:143) Bu ayet; dengede hayat olduğu gerçeğini bize hatırlatmaktadır. Zira denge ilahî bir yasadır.

Abdullah Akdeniz



28. Adap Örneği Peygamberimiz

Edep, bütün hâllerde terbiye ve hayâ üzere durmaktır. Edep, sahibini kötü düşünce, söz ve davranışta bulunmaktan hayâ ettirir, onlardan muhafaza eder. Böylelikle insanın ahlakını ikmal eden, ferd ve toplum için vazgeçilmez bir davranıştır; duruştur.

Bazı zatlara göre, “edep” kelimesi, “elif”, “dal” ve “be” harfinden ibarettir. Elif kişinin eline, dal harfi kişinin diline, be harfi de beline sahip olmasına işaret eder. Günümüzde, özellikle dil ile kolayca edebe aykırı suçlar işlenebilmektedir. Örnek aldığımız edep timsalini bir hatırlayalım. Efendimiz (s.a.v.), kimsenin kusurlarını araştırmazdı, bir kusur görse de, kimsenin yüzüne vurmazdı. Kendisine, bir kimsenin hoş olmayan bir şeyi yaptığı bildirilince; “Falan kimse neden böyle yapıyor? Niçin böyle söylüyor?” demezdi, mecliste konuşurken, “Neden böyle yapıyorlar? Niçin böyle söylüyorlar?” şeklinde konuşur ve böylece o kimseyle beraber tüm dinleyenleri ikaz eder, edebe muhalif söz ve davranışından mahçup etmeden vazgeçirirdi.

Edep, insanda ancak hayâ ile hâsıl olabilmektedir. Hayâ, edebın köküdür, edep hayâdan beslenir, gücünü alır. Efendimiz (s.a.v.) nübüvvetinin ilk yıllarında bu hadîs-i şerifi sıkça tekrar etmiştir: “*Utanmadıktan sonra dilediğini yap.*” (Buhârî, Edeb, 78) Bu bize, hayâ duygusunun ne kadar ehemmiyetli bir özellik olduğunu ve hayasızlığın bir ayıp, bir tehlike olduğunu göstermiştir. Çünkü hayâ sahibi bir insan, zoraki edepli düşünüp, davranır. Edebe aykırı her şey, ona utanç ve sıkıntı verir.

Edep ve hayâyı en güzel şekilde, vahiyle inşa olmuş bir şahsiyetten, Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)’den öğrenebiliriz. Hz. Âişe (r.a.) validemize, “Hz. Peygamber’in ahlakı nasıldır?” diye sorulunca, “*Onun ahlakı Kur’an idi.*” (Müslim, Müsâfirîn, 139) diye cevap vermiştir. Bir ayette mealen şöyle buyrulur: “*Ve muhakkak ki sen, pek büyük bir ahlak üzeresin.*” (Kalem suresi, 68:4)

Hakiki edep ve hayâ, yanımızda birilerinin olduğunda söylenen ve yapılanlar değil, yanında hiç kimsenin olmadığıda da sergilenen ince ve masum duygu, düşünce ve davranışlardır. Bizi her daim bir gözetenin var olduğu tam olarak bilincimize aktığında, edebe muhalif her şey bize uzak gelecektir.

Günümüzde, edep ve hayâ gözetilmeksizin basın kuruluşlarında, televizyon kanallarında ve medyanın her türlüündeki yayınları görenler, bilhassa gençlerimiz, etki altında kalmaktadırlar. Gayrı edebî olan söz ve davranışlar, normalmiş gibi aşılıp, kalp ve ruh dünyamızı yaralamaktadırlar. Yaşadığımız toplum, kamusal alanda zina, çirkin söz, hile, ihanet gibi çirkinlikleri gözlerin önünde işlerken, mümine dine sığınması kalıyor. Ancak Kur'an ve sünnete sınıksız sarılarak edebimizi ve hayâmızı muhafaza edebiliriz. Toplumun ıslahı için samimiyetle dua etmeli, tüm gücümüzle kendimizi, ailelerimizi ve tüm insanları kötülükten men etmeye çalışmalı, bunun için Efendimiz (s.a.v.)'in hayatını ve metodlarını çok iyi öğrenmeliyiz.

Her şeyde olduğu gibi, önce kendimizde başlamalıyız. Ne demiş şair?

“Edep bir tâc imiş nur-u Hüda'dan
Giy o tâcı, emîn ol her belâdan.”

Sebahat Özcan

29. Eğlencede Ölçü

G enel anlamda eğlence kelime olarak, nahoş veya hoşça vakit geçirmek manasına gelir. Arapça karşılığı “lehv” olan eğlence, Kur’ân-ı Kerîm’de genellikle ahiret amellerinden insanı alıkoyan meşguliyetler anlamında kullanılmıştır.

İslam dini kemale ermiş son din olarak hayatın her alanını kapsadığı gibi, eğlence hayatını da ele almıştır. Rabbimiz insanoğlunu gayesiz ve başıboş bırakmamış, faydasız vakit geçirmesini hoş görmemiştir. Peygamber Efendimiz (a.s.) bir hadîs-i şerifte, *“Faydasız şeyleri terk etmesi bir kimsenin iyi Müslüman olduğunun alametlerindedir.”* (Münzirî, et-Terğib ve’t-Terhib, IV, 319) buyurarak Müslümanın her hâlinin bir fayda içermesi gerektiğini vurgulamıştır. Malayani, yani manasız işler ile vakit öldüren kimseyi zayıf Müslümanlardan saymıştır.

Dinimiz İslam’ın en önemli özelliklerinden biri de bir denge dini oluşudur. Nefes aldığımız hava gibi hayatın her alanına nüfuz etmiş, hayatın yaşanabilir olmasına yönelik birtakım kurallar ve ölçüler getirmiştir. Dolayısıyla kontrolsüz ve hedefsiz bir yaşamı reddeden İslam, bütün işlerimizde dünya ve ahiret dengesini koruyarak bir yol haritası çizmemizi öğütler. Eğlence anlayışımızda bunlardan sadece bir tanesidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in hayatına baktığımızda, düğün ve bayramlarda eğlenceleri seyrettiğini ve buna izin verdiğine şahit oluyoruz. İzin verdiği oyun ve eğlenceler ister örf ve âdetlerden beslensin, isterse bir gayeye ve ihtiyaca yönelik olsun, hatta dinlenme ve keyiflenme maksadı taşısa bile, meşru dairede kaldığı sürece Efendimiz (s.a.v.) müsaade etmiş, hatta teşvik etmiştir. Ancak, İslam’ın inanç ve ibadet ilkelerine ters düştüğünde Peygamber Efendimiz (s.a.v.) direk müdahale ederek ölçülü olmaya davet etmiştir.

Globalleşen dünyada iletişim tekniğinin dünyayı küçük bir kasaba hâline getirdiği günümüzde, özellikle gelişmiş toplumlarda gün be gün kontrolsüz bir şekilde yeni oyun ve eğlence çeşitleri icat edilmektedir.

İnsanlık tarihinde hiç görülmemiş bir biçimde önem kazanan eğlence çeşitleri, bireyleri etki alanına çekerek, âdeta hipnoz altına almaktadır. Fert ve toplumların fikrî yapıları, kimliklerinin şekillenmesindeki rolü bu kontrolsüz eğlence hayatı yüzünden küçümsenmeyecek miktarlara ulaşmıştır. Bundan dolayı günümüzde devamlı tüketen konumunda olan Müslüman âlemi, dinî hassasiyetlerini koruması ve İslami kimliğinin buharlaşmaması için, eğlencelerin İslami süzgeçten geçirilme zorunluluğu vazgeçilmez bir önem kazanmıştır.

Dolayısıyla İslam'ın cihanşümül oluşu, her zaman ve mekânda ortaya çıkan yeniliklere karşı koymuş olduğu ölçüler, evrensel bir özelliğe sahiptir. Her şeyin bir kuralı olduğu gibi eğlencenin de caiz olması için belli şartlar vardır. Kişinin İslami sınırları bilmesi ve kendisini kontrol etmesi, yani kendi kendisinin mürşidi olması gerekmektedir. Eğlence-de İslami hassasiyetlerde ölçülü olmayı bir cümlede toplayacak olursak, şu şekilde özetlenebilir:

Müslümanın her hareketinde olduğu gibi eğlencesinde de niyet, amaç ve davranışında Allah'ı razı etmek temel ölçüdür. Doğrudan ya da dolaylı olarak İslam'ın ve diğer dinlerinde korunmasını hedeflediği akıl, din, can, mal, ırz ve namusa zarar verecek eğlenceler genel olarak yasaklanmıştır.

Allah'ın razı olduğu şeyler ise, koymuş olduğu sınırların çiğnenmemesi, ölçülü davranılması ve emirlerinde ihmal edilmemesi ile mümkündür. Eğlencenin meşru olması için, İslami ölçülere uygun olmalıdır. Yani haram ve harama yol açan, tahripkâr gayeler taşıyan söz ve fiillerin olmaması gerekir. Örneğin; kumar ve türleri, edebe aykırı söz ve fiiller, aşırılık, fanatiklik, şehvete yol açan kadın ve erkekli birlikte, ortak paylaşılan alanlar, dinen mahzurlu olan davranış ve hâller gibi.

Eğlence üslubunda, İslam'ın koyduğu kurallar ihmal edilmemeli, insanın ibadet ve çalışma gibi asli görevlerinin terk edilmesine yol açacak veya sekteye uğratacak durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin; kişiyi namazından alıkoyması, namazını kazaya bırakması gibi veya rızkını elde etmeden ve ilim öğrenmeden geri kalmasına sebebiyet vermesini bu meyanda sayabiliriz. Vakti doğru değerlendirmeli ve görevlerini zayi etmemelidir.

Müslüman, Allah ve resulünü hoşnut edecek şekilde, ibadet ve çalışmalarda rehabetin atılması ve performansın artması için kendisini dinlendirmeyi başarabilmelidir. Her şeyi tadında bırakmak gerektiğini hatırlatarak, eğlencede ihtiyaç duyulduğu kadarını değerlendirmek ve işi dengesinde bırakmak gerekir.

Mustafa Duman



30. Bayramda Mutluluk

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bir hadîs-i şerifte: *“İtidal, teenni, hâl ve gidişçe iyi olmak, peygamberliğin yirmi beş cüzünden biridir.”* (Muvatta, Şaar, 17) buyurarak; biz Müslümanları her işte ve her konuda aşırılıklardan uzak durarak dengeli olmaya davet etmiştir. Yüce dinimiz İslam; yeme, içme, giyim, kuşam, eşya kullanımı, ibadet gibi her konuda aşırılıktan kaçınmayı, orta yolu tutmayı emretmiş, ifrat ve tefriti, yani her iki aşırı uç noktayı yasaklamıştır. Bu sebeple işlerin en hayırlısı itidal üzere olanıdır.

Allah, kâinatı ve bütün varlıkları dengeli bir şekilde yaratmış ve kullarına da her hususta ölçülü ve dengeli davranmalarını emretmiştir. Bir âyet-i kerimede şöyle buyurmuştur: *“Allah semayı yükseltti ve mizanı koydu. Öyleyse, sakın taşkınlık edip ölçüyü bozmayın.”* (Rahmân suresi, 55:7-8)

Tâbîîn devrinden olan, büyük alim Vehb bin Münebbih şöyle der: “Her şeyin iki ucu ve bir ortası vardır. Bu uçların birinden tutulursa, diğer uç ağır basar; ortasından tutulursa, iki uç da dengede kalır. Öyleyse her şeyin ortasından tutmaya bakın!”

Binaenaleyh İslam dini ölçü ve denge dinidir. Her bir Müslüman hayatının her alanında aşırılıktan kaçması ve ölçülü davranması nasıl gerekiyorsa, aynı şekilde bayramlarda da dengelyi muhafaza etmesi gerekir. Buna göre, mutlulukta cimrilik etmemeli ve bayram sevincini tüm yakınları ve çevresi ile paylaşmalıdır. Kişinin mutluluğu başkaları ile paylaştıkça artar.

Bu sebeple Müslümanlar bayramı camide karşılamaya, sevincini cami cemaatiyle paylaşmaya ve bütün cemaatle bayramlaşmaya özen göstermelidirler. Buna örnek olarak bayram kahvaltısını camide gerçekleştirmek olabilir, yahut yalnız erkek cemaatin değil, bayanların da bayram namazına eşlik etmeleri olabilir.

Bunlara binaen bayram için öngörülen hazırlıklarda da ölçülü olmak, her bir Müslümanın dikkat etmesi gereken hususlardandır. Zaman zaman aç gezen bir peygamberin ümmeti olarak, onun yaşantısını hiç aklımızdan çıkarmamalı, hiçbir zaman tok bir şekilde sofradan kalkmayan peygamberimizi örnek almalıyız.

Sofralarımız hem peygamberin sünnetinden ötürü, hem de sağlığımız için ölçülü hazırlanmalıdır. Ancak dediğimiz gibi, bu denge ve ölçü yalnız bayram günlerinde değil, hayatımızın her alanında yer almalı, hiçbir zaman aşırıya kaçılmamalıdır. Nitekim yüce Allah A'râf suresinde şöyle buyurmuştur: *"Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz, Çünkü Allah israf edenleri sevmez."* (A'râf suresi, 7:31)

İmam Rabbânî'nin Mektûbât'ında, bayramda yiyip içmenin, yıllarca nafile oruçtan daha sevap olduğu bildirilmektedir. Burada sevap olan, yiyip içmek değil, oruç tutmayarak Allah Teâlâ'nın emrine uymaktır. Bayram günü oruç tutmak tahrimen mekruh olduğu için, oruç tutmanın, yani dinin emrine uymanın, nafile oruçtan daha kıymetli olduğu kastedilmiştir.

Bayramda kültürümüzce de yerleşmiş olan akraba ve ev ziyaretleri yapılmaktadır. Burada mühim olan, aile, akraba ve arkadaş ziyaretlerinin Allah rızası için yapılmasıdır. Ziyarete ölçü konusunda hikmet ehli şöyle demiştir: "Ziyareti terk etme, seni unuturlar. Pek sık da gitme, senden bıkarlar."

Dolayısıyla, biz Müslümanlar hayatımızı her daim bu ayet, hadis ve özlü sözlere uygun olarak şekillendirmeli, İslam çerçevesinden çıkmamaya gayret etmeliyiz. Özellikle de bayram günlerinde ayarı kaçırmamalı, itidal ve tevazu ile bayram mutluluğunu yaşamalıyız. Bunlara binaen kabir, hastane, yaşlılar evi ve hapisane ziyaretleri bayramlarda yapılabilecek güzel adetlerdendir.

Bu ziyaretler güzel bir gelenek hâline gelmiştir ve yapılmasında dinen bir engel yoktur. Binaenaleyh hastane ve huzurevi gibi ziyaretleri hem kendimiz, hem de çocuklarımız için âdet hâline getirmek güzel bir alışkanlığa vesile olacaktır.

Şeyma Horasan

